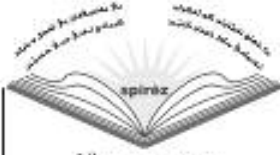

كۆنار چىيا

سپيريز پريس

خودانې نيمتيازې حافظ قاضي

سهرنقيسهر
مؤيد طيب

ماښام چاڼکونې د پاراستې ته

نهدرېسر

کورديستانا عيرافې - دهوک
ناقاهېږي نېکهتيا سهندېکاپين
کړنکارون کوردستانې
قانې سيبم
تلهفون: ۷۲۲۰۲۷۶ - ۷۲۲۲۱۲۵

- ژمارا وهشانې: (۲۷۵)
- نافې پرتووکې: کوفارا چيا (ژماره ۱ و ۲)
- نامادمکرن: د. بهدرخان سندی
- دهرهينانا هونهري: حسين سنعان مهتيخان
- بهرگ: بهيار جهميل
- سهرپهرشکاري چاپې: شيروان نهحمده تهيپ
- چاپا: نيکي
- تيراژ: (۱۰۰۰) دانه
- ژمارا سپاردنې ل ريفه بهريا گشتي يا کتبخانهيان
- ل هوليږي (۹۸۸) سالا ۲۰۰۸
- چاپخانا: حجي هاشم / هوليږ

www.spirez.org
www.spirezpage.net

SPIREZ PRESS & PUBLISHER
DUHOK

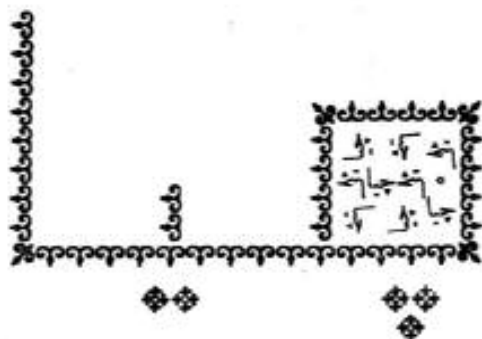
دار سپيريز للطباعة والنشر
دهوک

كۆقارا چيا

د. بەدرخان سندی

2008

ئىلىم ئىنقىلابى

ژماره نيك

سالا (۱)

*

۱۹۷۰ مه مئلي

چاپخانه‌ی شماره‌وانی کهرکوک (۱۰۰۰) ۱۱/۱۹۷۰

لەم ژمارەیدادا

ب. سندی	ریکا چیایی
أنور مائی	گەرهنهك دناف ولاتی دا
— — —	گوتنیت مازنا
محمد علی ابراهیم	فە کولین ((دلدار))
— — —	هوزان فانی ((مەلایی جزیری))
— — —	لاپەرەك ژ میژیا کوردی
هاشم طهیی ئاکریی	میژورە و چانورەح
— — —	لەشکری نەنیاس
— — —	چیرۆك ((مالی مەردی و چروکی وهك ئیک دچیت))
— — —	ئەف مرووفه کیه ؟
— — —	کولیرا

خویندهواریت هیژاو بهرکەتی...

ئەز فی بەرھەفی پیشکیشی وەدکم بدله کی پر ژخوشی چونکو ئەم
دشیین بیژین کو هەتا نوکە مە چ بەرھەفیت کوردی بزرافی کورمانجی نینە ،
هەر وەسا مخابن مە خویندهواریت کوردی نین کوبشین بکوردی بخوینن و بنقیسن و
هەر وەکی ئەم و هین دزانین کو ئەڤ بناسیت گەلەك تشتانە .

برای کورد .. ئەز دبینم فەربێ و نوکە فەرتەرە ئەم بچە کی خۆبژفرین
ژلایی رەوشەن بیری و هوزان فانی یقە دا ئەم بشین دگەل کاروانی ملەتان بچین.
((چیا)) گوڤارا تەبە .. تیدا بنقیسە .. نەترسە دی پیچ پیچە تازەتر نقیسی .
((چیا)) گوڤارا تەبە .. بوخینە .. دی فیری نەئەڤرو سوباهی .
هەر دەم شاعری نەمر ئەحمەدی خانی بینە بیراخو دەما دبیزت .

انواعی ملل خودان کتیبن کرمانج تنی دبی حسین

پاشی دبیزت:

شیری هونەرا مەبیتە دانین قەدری قەلەما مە بیتە زانین

ڤیجا برایی خوشتقی ئەڤ مروڤە (خانی) بەری ٤٠٠ سالای زانی بی کو قەلەم
ریکا راستە بو ملەتی کورد و گەهشتنا وی بو ئارمانجیت خو دژیانای دریزدا .
برایی خوشتقی .. ئەگەر تە بڤیت تو بنقیسی ئو نقیسینا تە بەلاڤ بیت
دڤی گوڤاری دا بنقیسە ئو بومن بەینرە لەسەر فی ئەدریسی:
أربیل : مدیریە التزییە – بدرخان .
ئیدی هیڤیا من ئەو هین بسەرفەرازی بژین .

ب. سندی

آمیډی

(آمیډی) باژیرو کی بناڤو دهنگه ئو پای تهختی بادینانی بی دوهختی خودا. باژیرو کی شینهواری یه ^(۱) ئو ژی هاتیه، وا هاتیه ئاڤا کرنی لسهر کهڤره کی بلنداهیوی ۳۰۰ ههتا ۴۰۰ پی یه. لی رهخیت باژیرو چه مو چیمه نن ژبلی رهخی روژهلاتی، ئەڤ باژیرو بدوو دهرگهه ئیک ژوان دهرگههی روژهلاتی یه دیبژنی (دهرگههی زیباری) ییدی روژئاڤاییه دیبژنی (دهرگههی سهقافا) ئو لسهر فی دهرگههی وینا دوو زیرهڤانیت بجهك چیکریه دناڤ وان دا وینا زیندهوهره کی چیکریه که زیندهوهری وهسا نینه، ههروهسا هنده نهخشیت نهلسهر دهمی بو سلمانهتی، ژ بهر فی ههندی مروڤ دزانیت کو ئەڤ ئاڤاهی یه یا بهری دهمی بوسلمانهتی یه، ئو نیزیکی فی دهرگههی وینا زهلامه کی لسهر بهری کهلاتی چیکریه. آمیډی هه بی ئو بناڤو دهنگ بی ئوهه بقی ناڤی ژی بی (پ. ز) ^(۲) ههروهسا ماموستایی بهرکهتی (طه باقر) دگوقارا ((سومهر)) نفیسی کو آمیډی: [مازن ترین ئو بناڤو و دهنگترین کهلیت عیراقی یه، ههروهسا کهڤنترین ئیکه، دکهڤنه ژورا میسلی ((موصل)) بدیراهیا ۱۶۸ کم ئوژباژیرویت ئاشوربانه (۹۰۰) سالو (پ. ز) ئو پشتی هینگی کهته دهمی دهولهتیت بوسلمانا. آمیډی - Amati - ناڤی وی دناڤ نهخش و خهتیت ئاشوربانا

ناسکرن. دبت که فترتین نفیسین لسهر امیدى بی دناؤ پهرتوک ونقیسینیت پادشاهی ناشوری (شمس ادادى بی بینجهم) هابت کرن ساللا ۸۲۳ - ۸۰۰ ب.ز. بی کو پشتی بابی خو ((شالمنصر بی سی بی)) [.

بهلی یازمهفه کونامیدی هیش که فترتزه چونکه آمیدی نیزیک ترین باژیره بو شکهفتا (شاندهر) ئەؤ شکهفته ساللا ۱۹۵۳ بسهر ههلبین ئو کهلهخ و ماییت مروغه کی (۲۰) سالی تیدا دیتن ئو پشتی دیف چونه کا زانیاری بی کو ((رالف سولوکی)) بی رابی زاین کو میژوا^(۱) فی کهلهخی دگهته ۷۵۰۰۰ ساللا پ.ز. ئەز دبیژم امیدى ئەوا شکهفتا شاندهر دکهفته سهر توخیبوی که فترتزه نه ژ (شمس ادادى وکری وى) بهلی پا ژ (نهینوا) ژى که فترتزه .

آمیدی : (اقاها میدیا Avahya midya) واته پای تهختی میدیا بی ئو دگهل بورینا ساللا بی آمیدی ، ئەؤ تشته دزمانی کوردی داهدییه وه کی (نیرو : نیفا روژی) دسهر که فتری دا نفیسی یه .

خودی لی خوش : انور مائی

دی هلو فهژین به خانى	بهايي زانيى مه زانى
هونهر و زانين دو چه کن	پيښييت ريکا کهروانى
کاروانى ريکا فى ژينى	سوره ريکامه ژ خوینى
دابگه هینت پاشه روژى	پر ژ خوشى و تیر ئەښينى

ب. سندی

گوتنیت مازنا

- ❖ ئاڧا خورتا سەر ئەفراز دچت ..
- ❖ چیا بچیا ناکهفن ، بەلی چاف بچاڧا دکهفن ...
- ❖ ناچته ئاشی یان دی ئاشهڧانی کوژت ...
- ❖ دونیاو خهلك دوژمنیت کهوینه ، کهوژی دوژمنی سه‌ریخویه ...
- ❖ دراڧی سپی بو روژا رهشه ...
- ❖ گوته کهوی چ جه خوشه ، گوت ئەو جهی ئەز لی بیمه تیشک ...
- ❖ بیانی بدی گوشتی گیانی دی هەر هییه دەر پیشه‌مانی .
- ❖ ئەوی گوھی خو نه‌دته مازنا دی پیڤه هین شاخیت بزنا .
- ❖ هه‌تا بیژم ئو بیژمه ڤه دی کم ئو هیمه‌ڤه .
- ❖ چبکه‌ن کواری ئەو دی هیت خاری .
- ❖ به‌رک ژره‌خی ته‌نگ ڤه ددرییت .

چیا.....گوفارا ته‌یه.....تیدا بنڤیسه.....

دلدار

ژنقیسینا محمد علی ابراهیم

(دلدار) ناڤی وی ((یونس)) ه کوری مهلا ره ووی کوری (موحه مه دیه) ناڤی وی یی پهسته یی ((دلدار)) ه ژلایه کی گشتی فه ، هدر بهسته فانه کی کورد ناڤه کی نه پهنی ((پهسته یی)) هدی ه ژبلی ناڤی خویی بنیاتی، نه ز وه سا دزانه نه وژمیژ بهر ته نگافی و نه خوشیا وان چه رخا بوو بیت کو تیدا دژیان ، چکو وی سهرده می کوردستان دهسه لاتی ه کا خورستی نه بیه ، بهلکی هدر دبن دهستی زوردارو بیانیا فه بوه .

نه ه پهسته فانه (۲۰) ی سوباتی سالا (۱۹۱۸) ز . لبازیری کوی دا کو دکه فته پاریز گاریا هه فلیری یی هاتیه سهه دنیایی نه و سهرده می دلدار تیدا بو ی گهله ک خه لا و گرانی پهیدا بو ، خه لک زور په ریشان و بهلنگازو برسی مابوون . ژبهه هندی بابی وی مالا خو فه گوهاسته باژیری هه فلیری پشتی چهنده کی بابی وی ((ره ووف)) بوه فهرمانبهری سهه ژمیری لبازیری (رانیان) ((دلدار)) هه تا ریزا دوویی سهه رتایی لویری خواند ، هدر وی سالی هافینی بابی وی هاته ده ریخستنی ژ فهرمانبهراتیی، جاره کا دی فه گه رانه کوی ، خواندنا خو یاسه رتایی هدر لبازیری کوی دیماهی ئینات .

هسته فانیانیا ناڤیری سالا (۱۹۳۵) ی ز . دیاربون وی ده می هیشتا خوینده واری ریزا ئیکی نافنجی بوو ، بهر بهر چاقیت وی فه بون ، بهشیت کوردی دیتن و ژبهه رکن تاییه تی یت پهسته فانی کورد پهروهه (حاجی قادری کویی ، پیره میردی و زیوهری و بی کس و وهفایی و کوردی و گهله کیت دی).

سال (۱۹۴۰) ز ریزا پینجی سه‌نه‌وی لباژی‌ری که‌ریکی دیماهی ئینا پاشی چووہ زانکوا به‌غدا ، سال (۱۹۴۵) ز باوہر ناما کوليجا (حقوق) ی وەرگرت . پشتی دەرچوونوی ژ کوليجی سی سالای بی باریزەر ، ژيانه‌کا تژی نه‌خوشی و نه‌ساختی و بی هیفی بره‌سەر و نه‌خوشیا سەر ژی ستاندن تا روژا ۱۲/۱۱/۱۹۴۸ بو جارا دیماهی هه‌فال و هوگرو دوست و وه‌لاتی خویی کو هەر دەم بو ئه‌فیندار بوہ هیلانہ و خازا ئیگجاری ژه‌میا خواست و سەر‌بخو دانا بو هه‌تا هه‌تا .

هەر چه‌نده‌ له‌شی ((دل‌درا)) ی مریه‌ به‌لی پانافی وی ، ره‌نگی وی ، په‌ستیت وی ، گیانی وی دل‌سوژیاوی خه‌باتاوی ، هه‌رو هه‌ر لبه‌رچاڤیت مه‌یه نامرن و دی میننه‌ زیندی دبه‌ر په‌ری ژيانا کورد په‌روه‌رو هه‌ژار و مروڤایه‌تیدا . دل‌دار لاوه‌کی زیره‌ک و خوین گه‌رم بو ، ره‌نگی وی سورو سپی و به‌ژن بلند بو ، دوو چاڤیت گه‌ش و بیره‌کا تیژو کوپرو گیانه‌کی پاکژو هه‌سته‌کی نازک هه‌بو ، ناخفتن خوش و که‌یفی و ده‌ڤکه‌نی بوو هیژ بچویک بوو کیماتی و ئاسته‌نگیت میژیا ژيانا کوردو کوردستانی به‌رچاڤ که‌فتن ، ژبه‌ر هندی سارو گه‌رمیا ژيانی لی دا ژبه‌ر هندی چیا بلندو دیمه‌نه‌ ره‌نگینیت کوردستانی جهی خو دناف دلی وی دا کرن و بیی ئه‌فینداره‌کی راست بو وه‌لات و مله‌تی خویی ڤه‌مایی و پاشکه‌فتی ، ده‌اته به‌رچاڤی وی ، ده‌ما کری گرتی و زوردار بیانی و خوفروشک بکه‌یفا دلی خو دکه‌تنه‌ بژارتن وره‌ڤاندنا به‌رخوریت وه‌لاتی وی بی زیرین .

چو گومان تیدا نینه‌ هه‌که‌ر ئه‌م بین و بلایه‌کی گشتی ڤه‌ ته‌ماشای دیوانا به‌ستیت بکه‌ین دل‌داری پاشی بومه‌ دی روهن بیت کوئه‌وئیکه‌ په‌سته‌ڤانه‌ کوردیت نافدار ئه‌م دشین بیژین: دل‌دار به‌سته‌ڤانه‌کی که‌ڤنه‌ نویه‌ ئانکو دو ریک گرتینه‌ کلاسکی ورومانتیکی ، بقی چه‌ندی باوهریا مه‌ دی ئیت هه‌که‌ر مه‌ به‌رپه‌ریت دیوانا په‌ستیت وی تیکه‌ڤه‌دان و په‌سته‌ خواندن دی بینین کو کلاسیکا دل‌داری ئه‌وه‌ وه‌کی هه‌ر

پهسته فانه کی کورد په ستیت خو سهر عهروز فه هاندینه وریکا بهری گرتیه ژلای
 رهنگی په ستافه کوکیش وسه روا و ههمی رهنگیت هنریت جوان تیدا بکیر نینانه .
 بهلی رومانیکیا وی نهوه بیره کا تیز ونوی بو خو دیتیه نهوه کو پهسته فانیست
 پیش خو بهلکو نهوی پتر گوهدایه نافه روک ورامانا دل وداخوازیت مروقی لنگ
 من وایه چکو نافری شه هره زاییه کا باش هه بو دزانیاریا فلهسه فیه ودهستور وگلهک
 رهنگیت زانست وزمانی دا ، سه رده می وی بیروهزر و کو فیت رزگاری و ملینی
 بهلا ف بون ، روژ بو روژی چاقیت کورد پهروه را فه دبون ولیدگه ریان
 دهلیقه یه ک بووان بکه فیتن دا کو کول ودهردو ئیشیت خو سیت که فشار ده ریخن
 باوه ریا دلداری ژیانی دا نه فه بوو ههر وه کو نهو بخو دبیزیت :-

بهلی خوشه هیفی گهر بیت ولسهر فی ریکی بجیت

بهلی گهر ههر خدیال بو ، یا ته هه بی نهو ژی دی چیت

دلداری پهسته فان دیوانه کا مهزن بنرخ وبها یا بومه کریه دیاری نهو دیوان
 ژی پره ژپه ستیت تهرو نازک ، ته زته زینک بله شی مروقی تینه خواری ده ما
 بکه فیتنه خواندنا په ستیت وی نه خاسما (نهی ره قیب) چکو ههمی دهردوتانه ،
 هه ژاری و بی که سییه ، بن دهستی و بی دهسه لاتییه زورداری و تالانکرن ویرانکرنه
 کوشتن وبرینه نهو ههمی رهنگه ته ماشه بهری کورد هاتینه ژکه فندا هه تا نوکه .
 دلداری گلهک رهنگیت په ستا فه هاندینه ، کورد پهروه ری فلهسه فی نه فینداری
 په سنداری چپروکی وفولکلوروری .

ناقدرترین په ستیت دلداری (نهی ره قیبه) ه یا کو بییه ستران ولاوژا
 سه رزاری ههمی کوردیت دلسوز پیرو لاو کورو کچا ههمی سپیده بیا لناف دیواریت
 خواندنگه هیت کوردستانی دائه ژ دهنگه بیته گو هیت مه ودبیزن :-

ئەى رەقىب

ئەى رەقىب ! ھەر ماوہ قەومى كورد زمان
نايشكىنى دانەبى توبى زمان
لاوى كورد ھەستايە سەربى وەك دلير
سا بە خوين نەخشى ئەكا تاجى ژيان
كەس نەلى : كورد مردوہ كورد زيندوہ
زيندوہ قەت نانەوى ئالاكەمان
ئيمە رولەى ميدياو كەيخسەرەوين
دينمان ، ئاينمانە نيشتمان
ئيمە رولەى رەنگى سورو شورشين
سەيريكە خويناويە ، رابرومان
كەس نەلى : كورد مردوہ ، كورد زيندوہ
زيندوہ قەت نانەوى ئالاكەمان
لاوى كورد ھەر حازرو ئامادەيە
گيان فيدانە ، گيان فيدانە ھەر گيان فيدان

دڤى پارچە پەستا ژورى دا دلدارى گازى زيرەفانان دكەت وديڤيڤيت :
ئەى زيرەفان : ملەتى كورد ھەرمايە وتوپە كا زەمانى نەشيت ملەتى مە
ويرانكەت . . لاو تولازيت كوردا وەكى شيرا دليرن خو پيچانايە بەرھەڤكەرينە
داكو ميڤيا ژيانا ملەتى خو بڤوينى بنەخشينن وئەم نەڤى يت ميدياو كەيخسەرەوينە
ئول و دين و باوەرريامە وەلاتى مە ... كوريت وى ملەتينيە بت كو ھەردەم و سورە
ژخوينى ... تەماشە كە بيئە پەريت ميڤيا ملەتى مە خويناڤيە .
لاوى كوردا ھەر دەم بى كوك و بەرھەڤ وئامادەيە ... بوخو گورى كرن
فيداكارى و دريكا ژينا ملەت و ووولاتى دا.

مه لاینی جزیری

شوخ و شهنگی زههره رهنگی دل ژمن بر دل ژمن
 ئاوهری ههیهت پلنگی دل ژمن بر دل ژمن
 وی شهبالی مسک و خالی دیم دری گهردهن شمالی
 جبهتا بسکان سمالی دل ژمن بر دل ژمن
 زولف و خالان نون و دالان وان ژمن دل بر به تالان
 کوشتی قهوس و هلالان دل ژمن بر دل ژمن
 دیم نه دیری بون عه بیری خه مری و گیسو حریری
 سپنه کر ئامانچی تیری دل ژمن بر دل ژمن
 سهر شرینی نازه نینی کوشتیمه ناکت یه قینی
 وی بچنگالا نه قینی دل ژمن بر دل ژمن
 قه تل و تابان دا غرابان آبلق و جبهت شه بابان
 دامه بهر په نجه و کولابان دل ژمن بر دل ژمن
 خوش خه رامی نه ز خولامی نازکی شرین که لامی
 توتیا نه یوان مه قامی دل ژمن بر دل ژمن
 ههر دو چه شمان نازو خه شمان کی ژبه روان عه قل و هوش مان
 سه عه تا من دی بچهش مان دل ژمن بر دل ژمن
 ماهتابی آفتابی دیم ژ روژی شه قنقابی
 خوش بچه ننگالا کولابی دل ژمن بر دل ژمن
 سهرو نازی سهرفه رازی شیهی زیرو زهر مه جازی
 دامه بهر جاکوچ گازی دل ژمن بر دل ژمن

لایہ اولہ رُمڑوا کوردی

کوئی ، جوئی Gutti

ٲٲٲ ملهٲه ژ ملهٲٲٲ ((زاگروس)) بی مازن ، پاش هنده (میژ ناسافه) ^(١) ٲٲٲ کفنه ملهٲه ٲهوی کو جهه کی مازن و فرهه گرتی دچیایٲٲ زاگروسی دا ، ٲٲٲه بنیاتی ملهٲی کوردی نوکده و حوکمهٲه کا جودا هه بن و ٲیکه مین پادشاهی ٲی ملهٲی ناٲی وی (انناٲوم Annatom) بی ٲهوی شهری (عیلامی) یا کری وهه وهسا پادشاهی (لاغاش) بی دسه دهی ^(٢) سبه و ٲیکی ٣١ پ.ز و لناؤ لیکولینٲ میژناسادا ناٲی ((لوگال زاگیس)) هاتیه کو پادشاهی وهلاتی (اریخ) و (سومر) بی دسه دهی بیست و نهی (٢٩) ی پ.ز .

ژ پادشاهیٲ گوتیا پادشاه ((انٲو بانینی)) بی کو ((هالمان)) ٲه کری وبسه رداگری ٲٲٲی هه بهری دهی پادشاه [سرجون] ی ٲه که دی بی .

دکتور (سپایزر) دکٲبیا خودا دبیژٲ کو (گوتی) دناؤ ولاتی سومربادا هه بن بهری کو حوکمهٲ لویری پهیدا بن، پشٲی هینگی (گوتیا) فره مانه ک لسهر ولاتی ((اکاد)) راکرن و دسه دهی ٢٧ ی پ.ز شیان هه می ولاتی ٲه گرن و بیخن بن دهستی خوٲه .

د دی ((شارکان شاری)) دا پادشاهی اکاد ولاتی اکاد که ٲه بن دهستی پادشاهیٲ ((گوتیا)) و که ٲه دسه دهستی حوکمهٲا ((اریخ)) و پینج ژ پادشاهیٲ اریخیا ٢٠ ساللا

[١] مؤرخ . [٢] قرن .

حوکم لسهر کرن ، ماچیه حوکمی گوتیا دوو سهدهیا کیشا دئی وولاتی دا و
 ژ بهری خودانا نهو شینواریت میژناسا بسهرههلبین دیاردبت کو ((سومر)) و
 ((اکاد)) کهتبی بن حوکمی گوتیا فه ده مه کی دیرو دریژ، راستی ده می حوکمی
 ((پاتیس گودی)) سالا ۲۵۰۰ پ.ز دکه فنه ده می حوکمه تا گوتیا.... ئو ناهیته
 فه شارتنی کو ((گودی)) ههر ((گوتی)) یه .

پشتی شکاندنو نه مانا گوتیا لسهر دهستی (اتو-هیگال) پادشاهی (أور-
 اوروک) ، عه شیریت گوتیا فه گهرهانه فه بو وولاتی خوی بهری دناؤ چیاایت
 ((زاگروس)) دا ئو وولاتی ((اکاد)) دته ناهی دا ژیا بهلی پا جاره کی عه شیریت (کاسای)
 هیرشهك برنه سه ر بابل ئو عه شیریت گوتی ژی هاری وان دکرن ئو پشتی هینگی
 (گوتیا) دگهل (للولو) تیکهل بین ئو وولاتی وان بی پارچهك ژ وولاتی (للولو)
 ئو ره هبه ر لسهر فی چهندی چیاپی (نیسیر) دکه فینه ناؤ فان ههردوو مله تا.

خانی بیژه زین و مہمی بهیلن گرین و خہمی
 نه وروزا سالا فی سالی بی گه هاند زینی بو مہمی

ب. سندی

بو زانین

سهیدا صادق بهاء الدین ، سهیدا مسعود کتانه ، سهیدا جمیل بهاء الدین
 ماموستا ناصریوسف ، ماموستا کریم شارهزا ، ماموستا محمد مولود : ئو
 هنده نفیسفانو وهوزان فانیت بهر که تی دی دهژمارا دوی دا نفیسن .

میزوهر و چانوره

هاشم طه بی ناگرهیی

مه بهستی^(۱) مه ژ زارافا چانوره خیی ی^(۲) ههمی هویو کار که ریت چانوره خیت مروشینه نه ویت کو مروژ لئاؤ دا دژیت مه بهستی مه ژ (میزوهری)^(۳) ههمی کار که رو هدیو تشتیت ناڤو له شو گیانی مروشینه ، نه و هوییت کو کاری خودکن گاڤا چیدبت دناف پزدانا ژنی دا .

زاناییت (ژیان و زیندوایه تیی)^(۴) بومه ویت دیار کرین کو دناؤ ههر شانها کا^(۵) بچیک گه هه ویت ههین وهک (چیلکا) بنه زمانی لاتینی (کرموسوم) . نهؤ گه هیت ههنی گه لهک (طا) ویت ههین ئو چیدبت به لاف بن سهر گه لهک شانادا ئوههر جههک ژقان جهه دبیژنی (جین genes) .

زاناییت میژوهری بومه دیار کر ئو ئیخسته پیش چاقیت مه کو نهؤ جینه (genes) بشیانو لیها تیت میژوهری بار کرینه . . شانا بچیکی جیدبت ئوتیته جیکرنی باشی گه ههشتا نیرو می یا یان پاش گه هشتا (زیندو کیت)^(۶) میری بهیلکا ژنی نه و هیلکا دناؤ پزدانکی دا^(۷) ناؤ فی شانیدا ههر هه کو مه گوتی دو رهنگیت جیناتا ویت ههین هندهک ژدایکی تین هندهک ژبابی تین ، پاشی دروست بینا شانی شانها دی بهرهؤ مازن ی ئو گه هینی چیت نه زور شانیت دی دی ژی پدیدابن ئو دی ههمی پیکفه بچیکی دروست کن ئوههتا نهؤ بچیکه دناؤ پزدانا دایکی دا بژیت پتقی یه گهرماییی ئوته ریاتی ئوخارن ئوساخو نوشی دڤی پزدانی دا ههبت لڤیری هوییت چانوره خا دهست بکاری خو دکن بهری نوکه ژی مه گوت : ژ سهر شانا بچیک بی دورست بی هندهک کروموسوم و جین ویت

(۱) راما ، حرف (۲) البیئه (۳) الورائة (۴) علوم الحیاه (۵) خلیه (۶) الحیامن [۷] الرحم

ئەڭ جىنە وئەڭ كروموسومىت ھەنى ژى دىبىژنى ھويىت مېژەورى ھويىت گەرمىي ئوتەرياتيى ئوساخى ئوخارنى دى دىبىژنى ھويىت چانورەخى چكۇ پزۇ دناڭ فان ھويادا دژىت ئەگەر ئەڭ ھويىت چانورەخى نەبن بچىك ناژىت دناڭ زكى داىكا خودا ..

لغىرى ئەم گەھشتىنە دو راستيا :

ئىك : مېژوەر ھەمى ھوى و ئەگەرېت ناڭژورېنە ^(۱). چانورەخ ھەمى ھەيو كارگەيت ژدەرڧەيىنە .

دوو : مېژوەر و چانورەخ ھەر دوو پىكڧە كارى خو دەكن گافا ژيان دەست پى دكت ئو نەشېن بى ئىك كارەكى بكن . ژبەر ھندى ئەم دشېن بېژن كو زاروك بەرھەڧى لىكدانا چانورەخ و مېژوەرېنە .

جودايىت ناف بەينا چانورەخ و مېژوەرى دا

چەوا ئەم دى شېن ھويىت چانورەخى ى ئومېژوەرىي لىك بەينە دەر . بەرى ھەمى تىشتى ئەم نەشېن ئەف چەند ھويە مېژوەرېنە يان چانورەخېنە ھەتا (رىكە كا زانسىتانى) بچو نەگرېن ئولسەر نەچېن ، بڧى رىكى بومە دى دەرگەفت كو ژبەرچى ھەمى كەس دناڧ ژىنى دا ۋەكى ئىك نېنن ؟ ئو بو ئەم دوو كەسا ۋەكى ئىك ناېنن ؟..

(مايه)

بنڧىسە

چىروك * شعر * فەكولېن * زانىارى *

بەينەرە بو

بدرخان سندی : مديرية التربية - أربيل

له شكري نه نياس ^۷ [۱]

خودانى هزر كرنا
دانانا گوره كى بو
(له شكري نه نياس)
مروفهك بى خودانى چاپ
خانك ^(۲) بى دباژيرا (رينس)
دفره نسادا .. دروژيت رهش و
نه خوش ژسالا ۱۹۱۶ ((فرنسو سيمون))
دو كور هه بين دناڤ شهري دا ئيك ژوان
هاته كوشتنى بيدي برينداربي ئودوى سالى دا
باژيرا رينس گوڤه ندهك مازن گيرا بو بهاكرونا كوشتيت
شهري ، سيموني پسياركر :- ئهري بوچى ئەڤ گوڤه ندهو
ئەڤ بهاگرته ^(۳) بوان كه سا ژى نابت ئەو كه سیت كهس نه زانو
بى ناسو بى ناڤ و هاتينه كوشتنى ژبه ر ناخا وهلاتى ئو گوره كى بووان
چيكن ئولسه ر بنقيسن (له شكرهك) ئو ميژى لسهردانن ((۱۹۱۴ - ۱۹))
نينه ره كى ^(۴) فره نسى په سنداڤى گوتنى كر ئوه ر وه سا روژنامه ئو گوڤار لسهر
ڤى تشتي بگهرمي نفيسين ئينا جفاتا نينه را ^(۵) په سندر . بهري گوڤه نده كرنا يادا
نه مانا شهري و ۱۱ نوقه مبر ۱۹۲۰ فره نسيا برياردا كو (له شكري خوى نه ناس)
لگورستانى ((بانتيون)) نه ڤه شيرن بهلى پالبن سايا سهر كه فتي ڤه (قوس النصر)
ڤه ژيرن .. ئو ئاشكرايه كو ئەڤه ئاڤريه كا ^(۶) گلهك مازنه ماچيه ناپليونى بخو
هه زدر كو لوپرى بينه ڤه ژارتنى ئينا ژ وى روژى ئەڤ تشته بى تشته كا جيهانى
ئەز دبيرم مه كوردا ژى پيشقى يه مه تشتهك وه سا هه بت .

[۱] الجندى المجهول [۲] مطبعة [۳] تميمين [۴] مثل ، نائب [۵] مجلس النواب [۶] شرف

مالی مهردی و چروکی وه کو ئیک دچیت

فیصل مصطفی

دبیژن دبه ریدا له گونده کی پاشایه ک **پاشای ماسی فریکره نک کابانی یا**
 هه بو گه له کی مهرد و چافه که کری بو **خووبی گه هاند^(۱) کا چاوا بو هات و چ**
 مله تی وی گه له ک هه ز ژی دکر نه ف **دا خودانی . پاشای هه ر هند دیت**
 جامیره چه ندی جیهان دیتی بو ، ژنه ک **خانما دهیت کریسکیت ژ چافا دپه شن**
 هه بو سی هندا دهست گرتی و چروک و **هه ر ژ درفه لی خوری :**

که لس بو^(۱) **روژه کی کابرایه کی گوندی - چاوا تو سه د زیرا دده یه بماسی یه کی**
 دهیته کوچکا وی ماسی یه کی ددهستی دا **هوسا ؟ ئاها نوکه دی ژی وه رگریه فه**
پاشای شهرم ژ خو

پشتی که فتی یه سه ر دهست
 وپیت خو ئو ژ پیژفه
 چوی بمه لیلی فه گوتی :
 • من نه ف ماسی یه
 بو میری یی ئیینای
 بدیاری ، هیقی یا من
 نه وه ژمن وه رگری !

تلیت دهستی
هه می
ئیک نینن

کابرا چو . **چاوا نه ز ژی وه رگر مه فه ؟**
 خاشی فه سه د زیر دانی . **کابرایه هه ژار**
 سوپاس یا وی کر و دهستی وی ماچ کر و **خانی گوت :**
 - تو فریکه بدیفر ، **مهانه کی لی**
 هه لیخه وژی وه رگره فه **ریکا ده ری گرت .**

[۱] قه لس [۲] گوتی.

کابرای هه ژار باوهر نه کر بو ونه ی
 هندی زو دهستی خو دریز کری ، بو
 چی ؟. زیره ک ژ دهستا ناکه فیت ،
 نهوه ژی دکه فیه دو . ل فیری ل ویراهه
 تا کولبن لیفکا مه حفوره کی دیتی ،
 هه لگرت و دهستیت خو بلند کر نه
 سلال و هیقی ژ خودی کرن :

- تو فی ساهی راگری ئو نه وزفیری
 دهستی پاشای ماچی کره فه و سوپاسا
 وی کر و ریکا خو گرت و چو دهرفه
 خاتون دجهی خودا جحنی ، گو هشی و
 خو پی نه هاته راگرتن ، گوته میری خو
 - ئاها نوکه دی ژی وهر گریه فه !!
 پاشای گوتی :

- به نیا خودی
 هزیریت خو بکه
 نا فی خودی بینه
 بههرا وی نه لهوا
 مهانامه ئینا جهی .
 نه ز دی فیجاری
 چاوا ژی وهر گرم
 نی مه مهانه ژی نه مان ، دی چی بیژنی
 دهست دا ده پی رهیت خو - گوت :

بهرك ژره خي
تهنك فه
ددریت

پاشای گوتی :
 - مهانه چ ؟ دی تو ئیکی ببینه .
 خانگی گوتی :
 - بیژی ((ماسی یی ته یی نیره ، ئان
 یی می یه ..؟)) چی یا وی گوت ، تو
 بیژی من یادی دفتیت !
 پاشای بی دلی خو فریکره بدو فورا .
 کابرای هه ژار هاته فه یی پوتی یی
 بزدا ی ، گوتی : فهرمو میر .
 میر نه گه هشت با ی ژ ده فی خو بهر
 دهت هه کو خاتونی لبه رده فورا ی گوتی :
 - کابرا ، ماسی یی ته یی نیره ئان
 یی می یه ؟
 ههر دجهی دا کابرای به رسقا^(۱) وی

دا و گوتی :
 - خانم ، نه یی
 نیره نه یی می یه
 یی نیرمی که !
 هه کو وه گوتی ،
 دلی پاشای هنده
 لی هات ژ خوشی یادا
 زو دهست هافیه پارا ، سه د زیریت
 دی دانی .

(۱) لی فه گیرا

- ناھا ، ھەكە ئەم شىيائىن ژى وەر گرینه ڤه ، ژ خو تو ياراستى !
خاتونى گوت :

- كاتو ڤرىكه بدوفرا و ته چ ژى نهبيت.

پاشا تنگژى و گوت : گازی كهنى.

ههژارى ههش بسەر هاته ڤه يى ڤه دلهرزيت گوتى :

- ڤه رمو مير ، ئەزى لېەر دهستيت وه .

خانمى گوتى :

- وان پارا دڤيت بدهيه ڤه ، چونكى تو هندى نائينى مروڤ چاكي يه كى

له گهل ته بكهت ژېەر كو تو مروڤه كى گله كى چاڤ برسى ، لهوا تو هند

كهفتى يه ديف زيره كى ما سه د و نود و نهها تيراته نه كردن؟

جاميرى ههژار زانى كو ئەڤه هنيرا ژنى يه ناهيليت ئەوه پاره بو وى بن ،

ئينا دجهى دا گوتى :

- ئەزبهنى ، من ژ بهر هندى نه بو كوتيرا من دكهن ئان تيرا من ناكهن ،

هيفى يا من ئەوه خودى مهزن مالا وه ئافاكهت لسەر چاكي يا وه ، بهلى من

ژ بهر هندى بو ناڤ و نيشانيت ميرى لسەر بون ، من نه دڤيا بكهڤيته بهر پى يا

لهوا ژى من خو رازانده سەر زكى ئو بدوڤ ڤه !! بزانه ژى خاتوننا مهزن كو:

((مالى مهردى و چراوكى وه كو ئيك دچيت)) .

پاشاى زى زى دهست دا سه د زيريت دى و كرنه دله پى دا و گوتى :

- ته هزار جار پيروز بن ، راستى تو يى ههژى

★ ★

رهزڤان . ئەو مروڤه يى كو وه سا تيدگه هيت چ تشتى بو ژوردا بچيت

دى ژى ههل بسەر ئەڤراز كهڤت .

بيل مولد

نُه ق مروغه ... كيه ؟

(فيدور دستوفسكى) ... چيروك فانو نفيسفانه كى بنافو دهنگه لهه مى ولاتيت جيهانى بابى دستوفسكى نوشداربى^(۱) ئو دژيانه كا پهله ننگاز داين ، پتنى دوو ژور دمالاوان دا ههين ، دهيكوباييت وى شهفيت خو بخاندنى شه دبوراندن ئو بچيكيت وان گوهي خو ددانه وان .

دستوفسكى بنه ساخى مازن بى ، ئو گه لهك زه عيف ئوبى چاره بى ، بهلى پا لگه ل هندی شيا دزانستگاها نه ندادى بى (كلية الهندسة) دباژيرا (بطرس برك) بخوينت ئو بسهر كه فیت سهر كه فتنای سیدم بى... هينگى چيروكا خو يائيكى نفيسى بنافى (مروغه ئو په لنغاز) ئو دناف كوشاره كا به لاقه هاته به لاقه كرنى ئو دهر گه هه كى باش روزانى دريكا هوزان فانى ى دا بو فه بى .

دسالو ۱۸۴۹ ددمى (قه بصر نيقولايى ئيكى) هاته گرتنى بنه گهرى پالدانا خهلكى بو شورشى ئو ژبه رفى چه ندى حوكمه تى فيا بكوژيت بنه مانى^(۲) بهلى پا دگافا ديماهى بهرى كوشتناوى قه بصرى نه هيلو بكوژن ئو هنارتن بو سپيريا ئو چار سالو لوپرى ما دريژ كارى زه جهت^(۳) .

سالو ۱۸۵۹ هيلان بيته فه بو روسياى لوپرى روزنامهك^(۴) دهر بخست بنافى (فريميا) بهلى پا زيره فانى دا بخست ئو سالو ۱۸۶۴ ژ ناوى مر ئوه ر وه سا براى وى (ميكائيل) ، بشتى هينگى روزنامه كا دى دهر بخست بنافى (پهيمان)^(۵) ئو جاره كدي هاته دا بخستنى ئو بشتى هينگى كه ته دبن تاريا دهين دارى ئو خيزانې ئو نه بى ئو خودان كرنا بچيكيت براى خو ئينا بو كوشارو روزناما دنفيسى ئوبله ز ئو چ تشتى نفيسى با نه دخانده بهلى ديماهيا ژياناخو كه ته بن چاف ديريا ژناخو يا دووى دسالو ۱۸۸۰ ووتارى خو بيا دكرنا (بوشكين) ى خاند بشتى هينگى بچهند هه يقا نه مرى خودى كر ئو لديف تهر مى وى ده هانیت^(۶) هزارا جون .

1) دكتور ۲) اعدام ۳) الاشغال الشاقة ۴) جریده ۵) العهد ۶) عشرات

کولیرا

کولیرا ژدو گوتیت یونانی پیک هاتیہ (khole) واتہ ^[۱] زہر ئو (rheo) واتہ (دریژم) ^[۲] .

ئەڤ نەساخت یە کشت گرو فەگرە ژیناسیت میکروبه کی چەمہایە وەکی [،] ، زان فانی بناڤو دەنگ (کوخ) یی جیرمەنی بسەر فی میکروبی هەلبی ئو جیروکەك خوش لسەر فی بسەر هەلبینی هەیە .

سال ۱۷۸۳ کولیرا بسەر وەلاتی مصری داگرت ئودو تیبیت ^[۳] دوختورا چونە ویری تیبیک جیرمەنی (کوخ) ئو هاری فانی وی (جفکی) تیبافره نسی ژ (توییه) و (رو) پیک هاتیی داکو لبناسو ^(۴) ئەگەریت کولیرا بکەڤن بەلی فبجا دکتور (توییه) ئەڤ نەساخت یە فەگرت ئو بشەهیدی زانینو مروفایتی هاتە ناسینی . ئو هەر چەند چەنکو هەڤرکی ژ ی هەبی دناڤ بەینافرنساو جیرمەنی ئو دناڤ بینا هەر دوو تیبیت دوختورا . بەلی دکتور (کوخ) ی جیرمەنی چوسەر گوری (توییه) ئو رستەك ژگولا بگوری فە فەکر ئو گوت (ئەڤ گول رستە ئەرزانه بوتە بەلی پا پرە ژناڤ ری ی ^(۵)) .. (کوخ) لدیف فی نەساخت ی چو ئو هەتا شیا بمکروبی بکەڤت دناڤ پيساتیا مرییت فی نەساخت یی .

دارکوکیت ^(۶) کولیرای یان راستن یان ژ ی جەمەانە، دریزاھیاوان ناڤ بینا ۶-۸ ژ دەھیتکا ^(۷) ملیمیتزی ئو گەلەك ببزافن ئو دشین بی با بژین ئوساخ دمیین

(۱) واتە: معنی، (۲) ژریشتنی نەژدریزاھی یی . (۳) تیپ: فرقە .

(۴) بناسو ئەگەر: أسباب و عوامل (۵) ناڤ ری: شرف (۶) دارکوک: عصبیه

(۷) دەھیک: عشر .

دناف تهرانی ئو شلاتی ئو بساتی ی .

بینادی کولیرای ژ وهلاتی هندی یه جهی (بهنگال) ژویری دهست بزافو هیزاخو ئو بسهر باژیرو گوندو ولاتادا دگرت .

ئهف میکروبه دچته ناؤ ریفیکیت زراؤ ئو مروؤ میکروبا بریکا زک چونی تینته دهری ئو هه لگری میکروبا^[۱] چ گوهاستن دار^[۲] بت چ گرفتار^(۳) بت تپته دانانی کوزی کهره کی^(۴) میکروبانه .

ههر وهسا فه گرتنافی نه ساخی بی ژ رویاریت پیس یان ژ ریخو گوفایان ژمیشا ژماسی یا یان ژ تهر و کسه کاتی تیت .

کالین (بیره میر) ئو زار و (بچیک) زی فی نه ساخی ی فه دکرن ههر وهسا مروقیه مهی فه خور^[۵] ئونه و مروقیه خارناوان کیم و نه باش بت ئو جهه فانیت^(۶) جهیت ته نکو تاری و تهر و گهرم .

نیشانیت فی نه ساخی ی :

۱- زک چونه کا سفک تایبه تی بشهف دگهل سارینا له شی وخوه دانه کاگه له ک .
۲- دیارینا نه خوشی ی بئاشکه را ئو پیساتیا مروقی بی رهنگ و بی بیهن دبت ئوهنده ده نکوکیه سپی تیدا دلغن ئومروؤ هاش فه ژه نا دلی^(۷) نه ساخی نابت گهرماتی یاوی ژی تپته خاری ئونزم دبت هه تا ۵ - ۱۰ پلا ههر وهسا دهست و بی سار دبن رهنگه کی بنه فشین وهر دگرن ... پشته هینگی دهست هسک دبن و دقورجن دگهل ژانه کی ماسیلانی^[۸] پیست ژی به فرین دیت ، هافیت مروقی

(۱) هه لگری میکروبا : حامل الجرائم .

(۲) گوهاستی دار : ناقل

(۳) گرفتار : مصاب .

(۴) زی کهر : مولد، مصدر ، منبع .

(۵) مهی فه خور : شارب الخمر .

(۶) جهه فان : ساکن .

(۷) فه ژه نا دلی : نبض القلب .

(۸) ژانه کی ماسیلانی : ألم عضلی

ژگه‌رما دسوژن ، ميز رادوه‌ستت ويه‌ن كيشان بزوه‌ت دكه‌فت نه‌ف پاياهه
ژنه ساخى ى ژده‌مه‌كى كورت هه‌تا سى روژا دكيشت ئو چهند نه‌ف ده‌مه
زورتر بت چهند نه‌ساخ دى بلايه‌كى بقه‌يى^[۱] بت .

۳- دجارت باش ژفى نه‌خوشى ى زوها پيستی ئو سارينا له‌شى دى بلايى
پاش پاشكى بت ئوزك جونا نه‌ساخى دى كيم بت ئودى دلى نه‌ساخى چته خارنى
ئودى ژ ساخ بينى فه نيزيك بت .

نه‌ف هه‌ر سى پاييت مه‌گوتين نه‌مونيت فى نه‌ساخى نه .
ده‌رمان كرنافى نه‌ساخى ى .

نئاندا ريفيكا دازك جونا نه‌ساخى رابوه‌ستت وه هنده كومپا ونيت
(نه‌فيونى) دى دنه نه‌ساخى دگه‌ل چهند ده‌رمانيت دژى^(۲) زك جونى دگه‌ل
^(۳) دنكيت ميكروب خوريت كوليراى (Cholera Aphase) .

تشتى گرنگ دفى نه‌ساخى دا پارستنا مروفى به‌رى فه‌گرتنى ئو دير ئيخستنا
مروفى نه‌ساخ دجهه‌كى دير ئو كه‌لاندا ئافى دپاكشكرنا هه‌مى تشتا .

بو خوینده‌وارنى به‌ریز

چيا گوڤاريكى نه‌دبى و زانبارى و كومه‌لايه‌تى به‌ لاپه‌ره‌كانى ئاماده‌ كرده
بو بلاو كردنه‌وى شيعرو نووسينى كه‌ له‌گه‌ل يا بگونجى ، چ به‌ سورانى بى
چ به‌ بادينانى بى ، يان به‌ هه‌ر شيوه‌ييكى كه‌ كه‌ كوردى بى . هه‌روه‌ها ئه‌م
گوڤاره ئاماده‌يه بو بلاو كردنه‌وى هه‌موو پرروپاگه‌نده‌يكى بازرگانى .

(۱) بقه‌يى : خطورة . (۲) دژ : ضد . (۳) حبوب بالعة جرائيم الكوليرا

لايه وكي سڱول

بنفيسه

چيروك • شعر • قه كولين • زانباري :

جنير + ... يو

بدرخان سندي - مديريه التربيّه - اربيل

سوپاس

ئمز سوپاسيا كاك سعيد يحيى خطاط دكهم زبو بيك ئينانو و دورست
كرنا نه خشووينيت قى گو قارى .

بدرخان سندي

ژمارا دووی^v ژکوقارا چیا

چا

ژماره دوو

سالا [۲]

۱۹۷۱ هه‌قلیر

چاپخانه دهوکی ۲/۱/۲۵۰۰/۲

چیا	بەر پەرەك ژ مێژوا (تاریخا) كوردی
گوران	كونی و تازهیی له ههلبهستا
سهیدا صادق بهاءالدین	ئاستهنگیت دریکا ئیکبونیا زمانی كوردی دا
	پهنندی پیشینان
	گهرهانهك دناف وهلاتی دا
ماموستا ناصر یوسف	لی کولینه وهی ئهدهبی
سهیدا مسعود کتانه	گولا ئومیدی
ماموستا کریم شارهزا	حاجی قادر کویی و شیعیری نه تهوایهتی
	میهره بان خاتوین
ماموستا محمد مولود	ههلوویست و ههلوویست
	ئهیری تودزانی
ماموستا حهمه کریم ههورامی	مهولهوی
سهیدا جمیل احمد مصطفی	کاژ
جهلال خوشناو	نازی جوانی ئهنازیار
نقیسینا خلیل دوسکی	فهقی تهیرا
نووسینی عبدالغنی علی یحیی	تویه
سهیدا خالد حسین	کار و گوتن
مه شخهل	راسته
ژ نقیسینا محمد سلیم ئامیدی	چیایت کوردستانی
سهیدا رهشید فندی الدوسکی	ئهلیاسی ژار
سهیدا مصطفی الحاج	چیروکه کا کورت بو بچیکا
مصطفی موسی اتروشی	ههقییت کوردی
	راست کرنا ناقت کوردی

بەر پەرەك ژ میژوا (تاریخا) كوردی

هه كاری

هه كاری وهسا خو تی دگههن كو نهو كه فنتزین ملهتیت كوردانن چنكو جهی وان دكه فیته نیقا كوردستانی قیجا ژ بهر هندی دیر بینه ژ هویو نه گهریت تیكل بینی دگهل ملهتیت بیانی ئو گهلهك ژ ئیلوینه مالیت هه كاریا بین میرو پادشاهیت كوردا..

دبهری دا میریهك دكوردستانی دا هه بی گهلهك بهیزو قایم بی دگوتی (میریا به دلیسی) رها هه كاریا ژوی چیبیه ئوبزارا فی كورمانجی دناخفتن.

هه كاریا حوكم لسهر بدلیسی و جزیری و ئامیدی و جوله میرکی و سلیمانی ی ئو یادو شینه واریت وانا هه تا نوكه دیارن ئو گهلهك دیبژن كو (به هدینی) هه می هه کارینه

بی و هندیا میریت هه كاریا دگهل حوكمهتیت نیریک یت بچیک یت مازن گهلهك بی و هندیهك وه قالنییهك خوش بی ملهتی هه كاری فیری عهته کی بی دگهل مریت زوردار ئه فیت كو نه خوشی دگه هاندنه مللهتی ئه و ژی ئه فیهی

ملهتی هه كاری چقاتهك هه بی ژ سهروکیت مللهتی پیک هاتی قیجا هه كهر میره کی زورداریهك كر ئه ف جقاته دی كازی وی كت ودی هزریت خوی کن ودی گوھی خو دنه ئیک و دوو هه كر گه هشتنه هندی كو ئه ف میره راسته زورداربی مللهتی دكت بریاره کی ددن بدهریخستنا فی میری.

میری بدلیسی و هه کاریا باوهری بحکمی ئیرانی ئینائی ههتا بهری
 ساللا (۹۲۰ك - ۱۵۲۴ ز) ئهو ساللا شهري (چلدران) بیی ناف
 بهری تورکا و فارسای کو فارسی تیدا شکهستن پشتی هینگی
 (میر) رابی خو دا ئالی تورکا ئو کهته بن دهستی وانا ئو دهستی
 ئدریس البدلیسی دفی خلمهتی دا هه بی ئو پشتی هینگی بدهمه کی
 کورت شیا جودابینا خو ژ تورکا بکت بهلی پا ئهف (میریه)
 ساللا [۱۸۴۹] نه ما ئو هنگی میری هه کاریا (شرف بگک) بی
 ئهوی کو چ ژئی نه هات ئو نه شیا خو لبهر تورکا بگرت ئه و ژی
 ژبه ر غاینیا هنده که سا

* (چیا) *

تو ئه زانی ئه ی وهتهن ئیمرو که بوچی بی بهشی
 بوچی دهستی شهو نیشانی تو ئه دا نامه ی رهشی
 پیته بلیم ئه سبابی گه وره ی زیلله تو چاره رهشی
 گه نجی کوردان هه ر له دهوری مه ی ئه کهن غیرهت کهشی
 (دلدار)

کردنی سنور ئاسانتر ئه‌بێ، به‌لام که‌چوینه ناوباسی وورده‌کاریه‌وه شته‌کان و باب‌ه‌ته‌کان وابه‌سه‌ریه‌که‌ ئه‌نالوزکی و تیکه‌ل ئه‌بن که‌سه‌رده‌رکردن له‌بر یاریکی دلنیاپی به‌خس له‌وزه ئه‌چینه ده‌ره‌وه.

به‌لام دروسته‌بو ئاسان کردن، ته‌نیا به‌سه‌ر ده‌می درێژه‌کی‌شانی باسو به‌را وورده‌که‌مان، چاو بپوشین له‌و نمونه‌ده‌گمه‌نانه‌وه، له‌ تابه‌تی یه‌کانی سه‌ر ده‌مو زروفی ده‌سته‌ی کون و تازه، جگه‌له‌وه‌ش، چاو بپوشین له‌جیاوازی موسته‌وای به‌ر هه‌می تی‌کرایه‌ی تاکه‌و تاکه‌ی هه‌ر دوو لاشیان، بو ئه‌وه‌ی بتوانین بجه‌ینه‌به‌راوردو سه‌رنج دانێکی واوه که‌سه‌رمان بو لی‌ دهر بکری‌ به‌ر له‌گشت، باله‌وینه (شکل) وه‌ ده‌ست پی‌ بکه‌ین نه‌که‌ له‌به‌ر گرنگی وینه، به‌لکو له‌به‌ر ئاسانتر بونی به‌راوورد له‌م مه‌یدانه‌ی باب‌ه‌ته‌درشته‌کانی هه‌لبه‌ستا.

۱- هه‌لبه‌ستی تازه‌ی کوردی، به‌زوری چوته‌وه‌سه‌رکی‌ش (وزن)ه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌که‌ی حو‌نجه، په‌نجه [ه‌جا مقطع] له‌کاتی‌کا کی‌شی هه‌لبه‌ستی کون (عروض) بوو که‌ ئیستاش هه‌شتا لایه‌ن گه‌ری له‌ناو بو‌یژه‌کانا ماوه که‌ئه‌مانه‌له‌سه‌ری‌که‌وه‌که‌مایه‌یتن له‌سه‌ری‌کی‌شه‌وه‌نوینه‌ری ریژگه‌یه‌کی کونن، جگه‌له‌وه‌بو‌یژی به‌ناوبانگک [مه‌وله‌وی] و بو‌یژه‌کانی گورانی (هه‌ورامی)یش (به‌عروژنا) به‌کی‌شی ده‌حو‌نجه‌یی هه‌لبه‌ستیان داناوه.

[۲]- قالبی هه‌لبه‌ستی کون قه‌ سیده‌غزه‌ل، پینج خشته‌کی، چوار خشته‌کی، ته‌رکی به‌ند، ته‌رجح به‌ن - - - بوو له‌کاتی‌کا قالبی هه‌لبه‌ستی تازه‌ئه‌گه‌ر لیریک (غنایی) بی‌ پارچه‌کی کورت یان درێژ ئه‌بی‌ که‌پیک هاتوو له‌ژماره‌به‌که‌ به‌ندی دو‌ دیری یان ۳، ۴، ۵، ۶ تا

۸۰۰۰، که قافیەى ئەم بەندانەش بەمەرچىك لەدوو دىرى ئەلئىت، بەگەلى جوررى جياواز پىكەوۈ نە بە سترىن لەھەلبەستى تازەدا وىنەى قالبىى دراماتىكە ھەيە كەلەھى كونانىە بەلام قالبىى داستان [ملحمە] ھەلبەستى چىروكى لە كوردى كون و تازەدا - تىكرا ۋەك يەكن. بەھەوۈسى خوى پاش، پىشى بخا بەبى ئەوۋى ھەست بەجياوازيەك بكرى. لەھەلبەستى تازەدا يەكەتەى بابەت دابەش كراوۋ.

بەسەر ھەموو پارچە ھەلبەستە كەدا. نەك ھەر لەبەر جياوازي قافیە، لەبەر ئىك نەچونى رىژ پىوۋ گرتنى بابەتیش زور گرانبە تاقە دىرىك چىە، لەشونى خوى بگويزىتەوۋ، لە وىنەى وىژەى ىدا ئەمانە بون - بەقلمى درشت - جياوازي يەكانى ناوۋەندى ھەلبەستى كون و تازە. ئەمجا باچاويك بگىيرىن بەناوۋە روکا.

(ماويەتى)

ئاسته نگیٲ در یکا ئیکبوینیا زمانی

کوردی دا

صاواق بهاء الدین

دگوفارا براهه تی دا، ژماره سیّ یا ساللا ۱۹۷۰ من زنجیرا ئیکئی ژفئی بابه تی^(۱) به لافکربو، دفی ژمارا گوفارا چیا ی دا دیّ چهند زنجیریت دی لسه ر فیّ بابه تیّ به لافکه ین .

دزنجیرا ئیکئی دائه م گه هشتبوینه فیّ چندیّ کو زاریّ کرمانجی پیژ سهر بزمانین ئورپی فهیه دفان لاییت ژئوری دا .

۱- ژلایّ فونولوجی فه - دهنگافه - دهنگئی ((ف))، دهنگئی (ئوی) نه گهر چی دچهند زاریت خو جهیت^(۲) لورری ژی دا دهنگئی ئوی پهیدا دبیت، به لیّ دکیم بیژه یادا .

ژلایّ بیژه یاقه^(۳)، کو کرمانجی نیژیکتره نه گهر چی هنده بیژه به لیّ کیمتر دزاریت دی دا پهیدا ین

۳- دهستورریّ زمانی فه، کو ژهه می لاییت دی گرنگو.^(۴) بنرخه چکو دهستورریّ زمانی بنگه هو بنیاتی ژیک جودا بوینیا زمانیت

(۱) - موضوع

(۲) - محلي

(۳) - کلمة

(۴) - مهم

جیهانی یه وپاراستنا هەر زمانه کی یه ژکار تیکرنا زمانیت هاقلی وتیکهلی
دگهل هدی، ژفی لایی فه زاری کرمانجی مروفا هینیه کا هدی دگهل
زمانیت ئوروی ژفان لاییت ژیری .

۱- نیرومی یا

۲- جهناقیت^(۵) کهسی دا

۳- دپهنی^(۶) ونهپهنی دا کو کرمانجی وه کی زمانی ئینگلیزی

و فرهنسی یه

۴- کرنا دهمی پاشی^(۷) چ نیریک یا دویر، بهلی دزاریت دی

ییت کوردی ییت کو سهر بفارسی فه، ئهف دهمه، دهمی پاشی تیدا ئه
شکهرا نینه .

هه که ئهه بیته سهر زاری کوردی سورانی موکریانی و گورالی کو
ئهرده لانو ههورامی ژی دگریت دگهل لورری دی بینین کو ئهف زاریت
کوردی سورانی ههورامی لورری پیتر ژ کرمانجی سهر بفارسی فه نه ،
بهروفاژی^(۸) زاری کرمانجی بی کو پیتر سهر بزمانیت ئه ورپی فه
ژ زمانی فارسی چکو لایی روژ هه لاتی و باشوری کوردستانی پیتر دبن
دهستی دهوله تیت فارسی فه بون بهروفاژی کوردستانا باکوروروژ ئه فا کو
پیتر دبن دهستی دهوله تیت بیزهنتی پاشی عوسمانی فه بون، ههر رهنگه

۵ - ضمائر

۶ - مجهول

۷ - فعل المستقبل

۸ - عکس

ژبه‌ر هندی ژى بیت کو توری^(۹) کلاسیکی یی کوردی ئانکو توری که‌فن بزاریت کوردی، سورانی هه‌ورامی ولورری کیم هاتبیتنه نفیسین نه‌گه‌ر چی بزاری لورری هه‌ورامانی هه‌لبه‌ست فه‌هاندینه وچه‌ند هوزانفانییت هه‌ورامی ژى هه‌لبه‌ست بهه‌ورامی فه‌هاندی نه، به‌لی هه‌که هه‌قه‌ری کرمانجی بکه‌ی دی بینی نابیته ۱۰٪ ژ سه‌دا ژتوری بکرمانجی هاتیه نفیسین چ هوزان یان ته‌رس^(۱۰) بیت .

زاری سورانی کو بویه زاری خویندنو نفیسینی لعراقی، نیژیکی فارسی یه پیتر ژ زاری کرمانجی ژقان لاییت ژیری فه .:

۱ - فونولوجی ده‌نگی (ف) ده‌ردو واندا گه‌له‌ک کیمه ، نه‌گه‌ر ژته‌مهنی تلیت ده‌ستا بیژه‌یت ده‌نگی دسورانی دا په‌یدین، نه‌و ژى هه‌می بیژه‌یت ده‌نگی نامورییت ماکینانه وه‌کی (فینگه‌فینگک) (قره‌فر)، (نافگه) کو نافگه بیژه‌یه‌کا کرمانجی یه بوئافا ژ بلندی بو نرمیی فه‌دره‌سیت وبکه‌فرا‌ده‌فیت وه‌کی لجه‌ی هه‌کاری یا تینه‌گوتن ، کو لجه‌ی به‌هدینا دیبژنی سویلاف هه‌و بووی رمانو مه‌به‌ستی.

ده‌نگی (ئوی ū) کو دسورانی و فارسی دا نینه ،هه‌ر (کرمانجی دا) دگه‌ل چه‌ند بیژه‌ییت لوری دا.

ده‌نگی (ز) وه‌کی فارسی یه دزاری سورانی دا چه‌ند بیژه‌یادا وه‌کی دل‌سوز - کو بزاری کرمانجی دل‌سوز کو دانه‌کاری یا ده‌نگی (ز) ل‌شوینا [ژ] دکرماندی دا، ژلاییی ژماره‌کا پیترژ نیف ملیونی لچار نکاریت دیار به‌کری هه‌تا موشی، کوردییت بکورمانجی

(۹) أدب

(۱۰) نشر

لكوردستانا توركى ئاخىن ئەو بناقى (زازا) بناف كرى نەن وەكى
 فارسى دېيژن (زن) لجاى (شويىنا) ژن، روز لجاى (شويىنا)
 روژ . ه . د .

۲ - ژلاى بيژەياقى، ژبەر هاتنوچونو وتيگەلبويىنا كوردىت
 روزهلاتا كوردستان وباشورى دگەل ئيرانى و دبن فەرمان رهوايا
 - خونديكاري يا - دهولهتيت ئيرانى، زمانى فارسى كارەكى مهزن
 دزمانى كوردى لوان جها كرى يە، ئووى كار كرى ئەف كرىريت
 ژيىرى ژى پەيدا بويىنە : -

۱ - ژمارە كا مهزنا بيژەيىت دئاخفتنو خويندو نغسىنى دا
 ددنه كارى دسورانى دا وهكى فارسى نه و ژكورمانجى دويرون وهكى :-
 توانا ، توانين، ئەتوانم، كو نه كو بيژەيه كا فارسى يە بەلكو دروشمى
 وهزارەتا فەرهنكا فارسى يە، لسەر هەمى كىتب و نغيسارا تينه نغيسين
 (توانا بود كه دانا بود) ئانكو دى بى بكارو كرىار و برىارى هەكو تو
 بويه زانا توانا: هەقبەرى (شيان) لدەقەرا بەهيدنا هەكارى يايە،
 (كارين) لدەقەرا بوتاو كوردستانا توركى و سورى و سوقيقى يە دى بيژى
 ئەز نەشيم، يان ئەز نكارم هەقبەرى (ناتوانم) بسورانى، (نەميتوانم)
 فارسى، ژبو روھنكرن دى ليسته كا بيژەيىت فارسى و سورانى پيش
 كيش كهين.

فارسى	سورانى	فارسى	سورانى
ئايا	ئايا	ئاسايش	ئاسايش
ستايىش	ستايىش	بژژك	بژژك
سرود	سرود	كوشش	كوشش

فارسی	سورانی	فارسی	سورانی
زهمین	زه‌مین	سوپا	سورانی
دادپه‌روه‌ری	دادپه‌روه‌ری	رویشتن	سوپا
به‌نده	به‌نده	نامه	نامه
دلسوز	دلسوز	تایین	تایین
نه‌مام	نه‌مام	ئاوله	ئاوله
ئاره‌زو	ئاره‌زو	هه‌ر‌کیز	هه‌ر‌کیز
هه‌میشه	هه‌میشه	گوزه‌ران‌کردن	گوزه‌ران‌کردن
ابلق	ابلق	نوك	نوك
ئاینده	ئاینده	ئه‌ختەر	ئه‌ختەر
ره‌عنا	ره‌عنا	ئافره‌ت	ئافره‌ت
درخت	درخت	سه‌وز	سه‌وز
ئه‌نجومه‌ن	ئه‌نجومه‌ن	خور	خور (خورشید)
وه‌رزش	وه‌رزش	هوش	هوش
دیە	دی	که‌وش	که‌وش

(مایه)

ه. د

په ندى پيشينان

- ۱ - ده ستي ماندوو له سه ر زكي تيړه
- ۲ - مهرج هو هو نيه مهرج كو كويه
- ۳ - حه شرى مار به دار
- ۴ - داره لبره سه گى دز دياره
- ۵ - نه گهر گول نيت در كيش مهبه
- ۶ - چه م بى چه قل ناييت
- ۷ - كاي كون به يا مه كه
- ۸ - داى كى دز جار يك سنكلت نه خوات جار يك سنكلت نه كوتيت
- ۹ - ههنگك هى ته ورى تيژه
- ۱۰ - بانپكه و دوو هه وا
- ۱۱ - كورگى هار ته مهنى چل روژه

برادهرت خوشتقى . . . چ نقيسنا بومه بيت و خدت نه جوان بت نم
نه شين وى نقيسينى به لاف بكين هيقي دارم بخته كه جوان وناشكرا
* چيا *

گرهانه دناف و ملا تی دا .

ز ا خ و

سهروك و ميژناسي يوناني كزينفون Xenophon بهري (۴۰۱ ب . ز) نافي
 زاخو ئيناتي ، ئو نزيس داري آرامي (ماربوخنا) نافي زاخو دوو جارا
 دكتيپا خودا [داسنئي] ئيناتي ئو ديپت زاخو باژيري (ازياخو) بي كوري
 ” درياخو ” بي كوري (نوحى) بي ئو ” ازياخو ” پادشاهي زاخوي ئو كورو
 نه في و مروقيت في بنه مالي بينه پادشاهيت زاخوي هه تا كو ده مي نيسابور
 نيژكي [۸۰۰ ب.ز] .

جهدلات به درخان دكو فارا (هاوار) دا ديپت زاخو باژيره كي
 بهر كه تي بي دده مي [كوتيبا] .

ميژناسي كورد مير شهر ف خانى بدليسي دشره ف نامي دا ديپت زاخو
 گه هشتي ”ميريا اميدي” سالا ۸۷۵ هـ ئو بهري هينگي گه هشتي [ميرياسنديا]
 ميژناسي عيراقى ”عبدالرزاق الحسنى” ئو [عباس العزاوى] به حسى
 زاخو كرين دناف كتيپت خودا . . .

زاخو باژيره كي ره نگينه و گه له كي ژى ها تيه وه ره وه كي هوزان
 فانه كي ويژت .

	زاخو	لبهارا	ميژه ره
زه ره	سورو	به نه فشينو	
	خه م	ره فينه	دل فه بينه
فه نه ره	لبهارا	زاخو	

نیرگرو سورگول تژینه
 بلبلیت کیفی و کههینه
 زاخو دائهز بوته بیژم
 دلی من بوته بئه فینه
 خابیری ژبن پراتین
 پیلیت خو بلند هافین
 ژپرا ده لالی وینقا
 ژر حاخو پتر من دقین

خابیری کوردا زاخوی دکتە سی پارچه ئوژبەر هندی چار پریت
 بەرکەتی دباژیرییدا هەنە ژبلی هەندە پریت دی یت بچیک
 زاخو نیژیک ترین باژیره ژ کوردستانا عیراقی بو کوردستانا تورکیا
 ئوپیشتی کو حوکمەتا عیراقی دگەل حوکمەتا تارکافیان هاتن و وجونی
 خوشکن دناف هەردو وەلاتادا رابین ریکەک بو ئوتومبیللا
 خوش کرن ئو نووکه پره کی هەمی ئەو پر توخییی عیراقی ژ توخییی
 تورکیا جودا دکت ئوکوردستانی دکنە دوو پارچه ژیرو ژور .
 ئەم دشین بیژین کو زاخو باژیره کی فولوکلوری یه ژبەر مانا
 گەلەک عەدەتو کاریت کوردا تیدا . وەکی ئەو رەنگە داوہتو شاھییت
 ئەم دزاخودا دبینن پتر ژ هەمی باژیرییدی یت کوردا، هەر وەسا
 سەیرانیت بەھارا یت بتیکەلی ئو چونیت مالا دگەل ئیک ئو
 ماناوان بو گەلەک شەفا ژشەفیت بوھاری دچولی دا رەنگە سەیرانە
 دبەری دا تشتەکی گشتی بی دکوردستانی دا بەلی مخابن نووکه ئەم دشین

بیژن کونہمایہ بتنیٰ لہندہ جہا ژ کوردستانا رەنگین ، ھەر وەسا
 ئەو کاریت دزاخودا تین کرنی وەکی تەفتو رستنا شەلو شەپکا
 دگەل ھندە کاریت دی ھاڤینگاھە کی گەلەک بەرکەتی نیریکی زاخو
 ھەبە (شەرانش) ئەگەر ھاتو ماتنی و خودانی ژئی بیّت کرنی دی ئەف
 جەھ گەلەکی خوش و ھیژابت .

بکورتی و دیمایە زاخو پتفی یە مروفتی خودان وەج خەمی
 ژئی بخون و پیش بیخن ئەو باژیری کو گەلی کوردا دکەفتە
 رەخەک وی وپرا مازنا کوردا دکەفتە رەخی دی.

(چیا)

لی کولینه وهی ئەدەبی

ناصر یوسف

ئەگەر بەسادهی باسی لیکولینه وه بکهین ئەلین بریتیه له خویندنه و نووسین. وه لی کولینه وه له بنه رتا له سی جه وه هری سه ره کی پیک هاتوه یه کهم نووسهر دووهم په رتوک سیه م خوینهر وئهم سی جه وه ره په یوه ندیکی ته وایان له گهل یه کدا هه یه که وا بیروباوه ری نووسهر به هوی په رتو که وه ئەگات به خوینهر به لام ئەمه وا ناگه یه نی که بیروباوه ری نووسهر به یه ک سانی ئەگا به ره هه موو خوینهر یه که به هوی په رتو که وه، چونکه ئەوه ئەزاین که وا خه لکی (خوینهر) هه موو چون یه ک نین له تیگه یشتنی ورا ده ی زانین دا هه تا زور جار جیا وازیان هه یه له تیگه یشتنی ئەو ووشانه ی که له به رده میا دا نووسراوه. خوینهری واهه یه به شیوه یه کی روو کهش له ووشه کان ئەگات و ناتوانی قولی بکانه وه و بچیته بن چو بناوانی وگوزاره شارا وه که ی لی ئاشکرا بیت (به تایه تی کاتی ده قیکی ئەدەبی سه ر که و تووی به رچاو که وی) وئهمه شیوه ی زوربه ی خوینهری واهه یه به ته وای له نووسین وورد ئە بیته وه و قولی ئە کاته وه تا کو گوزاره شارا وه که ی لی ئاشکرا ئە بیت و ئەمهش له ده ست هه موو خوینهر یه ک نایه ت.

له رادهى سپهم دا ئه بېنين خوښه رى تېگه يشتو له گوزاره وورد ئه بېته وه ورونى ئه كاته وه دوواى ئه وهى ههستى پى ئه كات به نووسين ده رى ئه بريت بو خوښه رانى تر له م كاته دا خوښه ر ئه بېت به ره خنه گر وئوهى نووسيوپه ئه بېت به ره خنه كه وا ره خنه گر له م كاته دا خوښه ره بو بو خوښه ر .

به م جوړه هه تا نو سين ره خنهى زور بېت له بارهى ئه وه ده قه ئه ده بيه وه زياتر جه وهه رى ده ر ئه كه وهى بو خوښه رانى تر به ره مه مېكى ئه ده بى ئه گه ر چه ند ره خنه گرى لى بكو لپته وه له گه ل ژيانى نووسه را به را ووردى ئه كات وه يه كيكى كه گوزاره و گرى لى دراو چه شه ننگى ^(۱) شاراوهى ئاشكرا ئه كات، هه نديكى تر به جوړه ئه يكى والى كولى ته وه ئه ي به ستي به وه كه مه له وه كه نووسراوه كه ي تيا هاتوته به ره هم وبه وه ويه وه له وه كومهل وده وه ئه كات چونكه ئاويهى كومهلو سه رده مه كه يه تى كه وا ره خنه گر به ته واوى له رابور دوو ئه كات وه بوى ئاشكرا ئه بېت به لپكو لپته وه وبه را وورد كردنى به ره مه كانى ئه وسه ر ده مه و ددا شت كه ره خنه گر لى ئه كولى ته وه بارى راميارى ^(۲) و كومه لايه تى ئه وه چينه يه كه نووسه ر بوى ئه گه رپته وه و ديسان ئه وچينهى كه چو شى پى دراوه و به را مبه رى وه ستاوه وه دوا جار هه ول

۱- ره مزى

۲- سياسى

ئەدا كە ئەو رەوشت ورە فشارەى بو ئاشكرايىت كە لە ناو
 پەر تو كە كەدایە وەديسان هەول ئەدا بو زمانى پە راوە كە
 شى كاتەو رستە بەرستە و ووشە بەووشە تاكو بگات بەناخى
 گوزارە كە وە رونى بكاتەو وە يان هەندى جار رەخنەگر
 هەول ئەدا لە هەموو روويە كەو كە باسمان
 كرد رەخنە لە پارچىكى ئەدەبى بگريت كە ئەمە كارىكى
 زور گرنگە بەلام ئەمە زور گرانه وە دگمەن رى ئەكەوى
 چونكە بى وىستى بەتى گەيشتنىكى بى هاوتا هەول
 وتىكوشا - نىكى بەتىن وكاتىكى دوورو درىژى ئەوى
 رەخنە گرتن كارىكى گرانه چونكە رەخنەگر
 هەموو زانيارىك بە كاردىنى بو روون كردنەو و لى
 كولينەوى ئەو بەر هەمە ئەدەبىە سايكولوجى بە كاردىنى
 تابگاتە لا ئەو جەو هەرى قولای هەستى شاراوەى
 نووسەرە وە ئەنزو پولىجيا بە كاردىنى تاكو بگاتە ئەوجەو
 وە هەرى بەسەر هاتەى كە پەيوەندى هەبە بەژيانى مروشەو
 لەسەر دەمى منالى و ساوايدا وە فولكلور لقيكە لەم
 خويندانه .

رەخنەگر هەولو تەقەلای زمانەوانى بە كاردىنى تاكو
 بەتەواوى بچىتە ناوجەرگەى دەروونەو وەنەهينە كانى
 بو ئاشكرايىت وديسان زانستى سروشتى ونەزەرياتي
 زانستى تر بە كاردىنى وكارى كردوتە سەر بىرى

مروقی نهوسه ردهمه ، كهوا دهر نه كهوئ له كارو
پيشهئ نه ده بئ دا وه كو نه زه ريهئ [گوران]
ونه زه ريهئ (نسي) و نه زه ريهئ (انجال) و نه زه ريهئ
(اللاتعين) و (الاحتمال) . . . هتد .

وه هه ر نه مهش نه گوتري بو فله سفهئ كون وتازه
ونه و فله سفه فانهئ نه گه رپته وه بو ده وري (ارسطو ، افلاطون)
به م بو نه وه راسته قينهئ زانسق ميژووي وامان لي
نه كات كه بليئ نه م جياوازيهئ له ره خنه گرتن
داهه يه له م دوو فله لسوفه وه ده ست پئ نه كات . افلاطون
په يره وي دياله كيكي به كار نه هينا له ئيشوكاري روو داوه وه
نه گه رايه وه بو شئ ي كردنه وه دواي بو ئاشكرا كردني
بيروباوه ريك كه و اشاراوه بو له تووي ئو رووداوه دا به لام
روون وديار بو له ئاسماني بيري روون و نه گه ر به ئاشكرا
ديت وه كو نه م فيكريه نه و راسته قينه يه و نه مهش به كار
هيترا له په يره وي كه له ويئهئ كي شوه ردا وئايا ده بيت چون بيت
له پوخته يدا ، به لام نه رسطو بنچينهئ ره خنه گرتني دانا
له په رتوكي (شعر) دا وه تائيستا زور له ره خنه گره كان
به په يره ويكي سه ره كي خويان دائه نين كه وا هه مو
لي كولينه وه يه كه له وي و سه ر هه ل نه داوه هتا قوتا بخانه
يه كي تايه تي دروست بو بو ناو نرا قوتا بخانهئ نه ره سطو
بو لي كولينه وه له سه ر شيوه ئ تازه وه بي ره و كردني نه م

رینگایهش له وه دایه ره خنه گر به شوین ریوشوینی را بوو دورا ناروا ، وهیان به شوین بیرو باوهری دیار کراودا وه کو بیری افلاطون به لکو ره خنه گر ههول ئه دا به خو خه ریک کردنی ئیشوکاری ویزه ی به شیوه یه کی (جیا) (جیا) وه کو جامه جامه وچیروک به چیروک . . . هتد له پیش ئه وه دا که بیرو باوهری خوی گه لاله بکات .

ئه وه ی بو ئیمه به دیار ئه که وی له دوو فکره دا یه که میان [استنباطی] دقست به ریپازه که ی خوی ئه کا له پاشان هوشی خوی ئه خاته سهر سه وداسهری کاره به رزه کان ئه گهر گونجه له گهل ریپازه که ی دا له سهری ئه روات وئو گهر وا نه بو لی ی لا نه دا به لام دووه میان که (استقرائی) یه دهست ئه کات به ئیشه بچوکه گرنگه کانی وچاره سهری بوئه دوزیته وه به پی ی سورشتی تایه تی خوی لی کولینه وه ی تازه گه لیک ریو شوینی هه یه وه کوره خنه ی مه وزوعی که بایخ ئه وا به کاری هونه ری وقه واره ی تایه تی خوی بو درووست ئه کات که له بار بوون ویه که تی وریک وپیکی تیابی وداوا ئه کا که کاری هونه ری دوور بیت له هه موو جوره خواست وکار تی کردنیکی دهره وه وهوشی خوی ئاماده ئه کا بو هه موو کاریکی هونه ری که ئیشیکی هونه ری بیو بهس ئه وانده ی پشت گیری ئه م بیره ئه که ن کیث بیرک و تس الیوئ به لام پهیره وی نه فسی له ره خنه دا ئه لیت پیوستی ویزه یی ئهویه که ئه و ووشانه بدوزیته وه بو دهر برینی ئه و پیوهندی یه ی له نیوان ژیا نی نه فسی ناو خود دهره وه دا

ههيه وبتواني به ئاسانى ههستى خوى دهربخات لـهم جوره
شتانهدا كه وا كارى تىّ كرده وپالپشتى ئهم بیرهش فروید
ودوجلاس ومورجان .

ولیرهدا پهیرهوى ئیدولوجى لهرهخنهدا ههیه كه باوهرى
وايه مروؤ دژواره بژى له كومهل دا وله ههمان كاتدا
دووربىّ له بیرو باوهرى ئهو كومهله ورادهى ئهم دوور بونهش
رائهوستاوه لهسهر دل گهرمى وسوور بوون لهسهر قسهى خوى
دهبارهى سهر بهستیه كهى بهلكو ئه گهریتتهوه بو ئهو هیژه كو
مهلانیهى كه هونهرمه نند تیا ئه ژى وپالپشتى ئهم بیره
(سارتر) ه وه (بیخانوف) و (محمد مندور) ه

وه دیسان رهخهى ته قویمى ههیه كهبايخ ئهدا به
ئاوازی ووشهكان وه جیاكر دنهوهى لیجون كهوا ویژه وانى
سهر كهوتو به كاری ئه هینىّ وبايخ ئهدا بو دهرخستنی ههموو
روویكى ئهم ویژهیه وبه شیوه یه كى تر ههول ئهدا بهره خه ی
ویژهیى وبچیتته ناو جهرگه ی باسه كه بهیّ ئه وهى هیچ شتیك
به ره هه لستی بكات وپال پشتهى ئهم بیره مائیو ارنولد وفرانك
ریموند لیفر .

(ماویه تی)

چیروك ، شعر ، نقیسن

بهنیره بو

* بهدرخان سندي - مديرية التربية - اربیل *

گولا ئومیدی

مسعود کتانہ

گوہ بدہ ناھو فیغانو لہرزہو کوفانہ دل
دل دلدلای دسوژیت بویشو کاو خەرمانہ دل
نیف شہقی زیمار ددرچیت روندکیت گہل ہاتنہ خار
ئەئرو کانی من حەکیم وھوگرو دەرمانہ دل
تیرو گوللہ تیپہرین جەرگی مہ ئەئرو ہنجی
ئاگرو ئیتون بمہ کەفتنہ چیغہو پەرجانہ دل
دیری ویری ژگہلی بون ئەو وەلاتی رەنگە رەنگک
کی تەناکت ئوفو ئاخو دەر دو تاو ژانہ دل
یئ بہیی بہخچہ یئ ئەقینی گول مہژی وەریای وروت
ئەزکەتم بەر دەفشو چەرخا ہیژتا رەیحانہ دل
من ئومیدہ بچمہ واری لیسەکی ئاقابکم
ہەر ژزانین پیشفقہ دا بچین بو بہار خەملانہ دل
روندکیت چاقا ژخوینی سەر رویا کربو پلی
لی خەبەر ہات جو بہ جولی مشتہ مہژارانہ دل
یئ بریندارہ ونہ خوشہ ناکەقیتہ سەر بالگھی
قزہ قزبو سورہ رەخ رەخ ئەئرو شاترغانہ دل

کہنگی دیٰ ہیّت ئہو بہارا سورو شین وئال وزہر
خوش بن مہ بہزم وجوشو سازہو سہیرانہ دل
کہنگی دیٰ گہش بیت ستیرا چاف مہلیٰ ہہر دہم ژ میژ
رون بن پوشی وپہردہ سی ژناف ئہ فرانہ دل

*** (مسعود) ***

حاجی قادری کویبی و

شیعری نہتہ وایہ تی

نووسینی کہریم شارہزا

حاجی قادری کویبی لہ سالی ۱۸۱۵ ز لہ دایک بووہ ، ژبانی مندالی وفدقی یتہ تی لہ کویہدا بہسہر بردووہ، بو تہواو کردنی خویندن گہلی لہ ہہریمہ کانی کوردستانی عیراق و ئیران گہراوہ و دواپی بہ ہیوای پشکھوتن پرووی کردوہ تہ پایتہختی سہلتہنتہ تی عوسمانی شاری (نہستہمبول) لہوی بوہ تہ ماموستای کورہ کانی بہدرخان پاشاو ہہستی پاکی نہتہ وایہ تی کوردی لہ و بنہ مالہ گہورہیہو لہ خویندنہوہی دیباچہی (مہم و زینی) احمدی خانی و ہرگرتوہ^(۱).

بوہ نہبین شیعہ کانی سہردہمی ژبانی لہ کویہو لہ ہہریمہ کانی تری کوردستاندا بہ زوری غہزل و شیعری پی ہہلگوتن . بہلام کہ ہہستی نہتہ وایہ تی جوشی سہندووہ لہ دوور وولاتی و ئاوارہیی دا ، ریباژیکی تازہی گرتوہ لہ شیعرا ئہوہش دانانی ہہلبہستی نہتہ وایہ تی بووہو

(۱) گیومو کربانی - دیوانی حاجی قادری کویبی - چایی

دهرپرینی باری ناله باری میلله تی دواکه و تووی کوردی
دابهش کرابووہ .

حاجی قادر زور وهستایانه پھیامه نهمره کهی (خانی
مهزن) ته و او کردوه و له دوایی دا بوته ماموستای
قوتابخانهی شیعی نه ته وایه تی نوی ی کورد.

من لیړه دا بیرو راکه م له گهل ناولی نانه کهی کاک
محمدی مهلا کهریم یه که نه گرنه وه و زورم لا راست و ته و او
که ناوی ناوه (شاعیری قوناغیکی نوی له ژبانی نه ته وهی
کورد) له و پهرتوو کهی که له سهر حاجی داناوه و
له کاتی خویا بلاوی کردوه ته وه.

به راستی ههرکی شیعه نه ته وایه تی ه کانی حاجی بخوینیته وه
دینه سهر نه و بیرو رایه که بوئیژی سهرده می (پهیدا بوونی
نه ته وایه تی) دابنی^(۲).

شیعه نه ته وایه تی ه کانی حاجی به کیش سووکی
وپاشبه ندگورین و به کارهینایی ووشه ی ساده له شیعه
دلدار یه کانی جیا نه کرینه وه . مه به ستیشی له م ساده لی
وسووکی یه دا نه وه بووه تا زوربه ی میلله تی کورد تی یان
بگهن و له به ندوباوی له غزو گری دان و ورده کاری بی جی
رزگاری یان بی ، ههروه که له م شیعه یان نه لی :

به‌یتنه‌کان عه‌بی مه‌که‌ن خواریو که‌چن

مه‌قسه‌دم له‌م به‌ندو باوه‌ دهر به‌چن!

هه‌رچه‌نده ئه‌م شیع‌ره‌ی به‌روخسار زور جوان نیه‌ به‌لام
مانای خوی به‌جوانی ئه‌به‌خشی و مه‌به‌ستیشی ئه‌وه‌یه
له‌به‌ندوباوی ووشه‌ زلی و مانا قورسی رزگاریان بی و ته‌نیا
بایه‌خ بده‌ن به‌ دهربرینی ناوه‌روکی به‌که‌لک و پرسوود بو
زوربه‌ی میلله‌ت . لی‌ره‌دا تا بی ی کراوه‌ شیع‌ری نه‌ته‌وایه‌تی
به‌ شیوه‌ییکی سووک و ئاسان و بی ته‌کلیم داناون
وه‌هرچی هه‌ستی پی کردی ووتوویه‌تی به‌بی ئه‌وه‌ی گوی بداته
وه‌زن و قافیه (۳) .

فه‌رموو با سه‌رنج بده‌ینه ئه‌م شیع‌رانه‌ی و بزانه‌ن تا چ
راده‌ییك ئه‌و بیرو رایانه‌ی ئیمه‌یان لی دینه‌جی له‌ هه‌لبه‌ستیکیا
له‌ ناریکی میلله‌تی کورده‌وه ئه‌دوی وئه‌لی -

ناریك نه‌که‌ون قه‌بیلی ئه‌کراو

هه‌روا ده‌بنه‌ خه‌رابه‌ ئاباد

ئه‌نواعی میلله‌ل به‌ گه‌وره‌و چووک

خه‌ملیوه‌ مه‌مالیکی وه‌کو بووک

۳- ماموستا محمد حویژ (حه‌مه‌ره‌ش) - وتاریکه‌ له‌ سه‌ر

حاجی قادری کوی - له‌ بلیسه‌ی ژماره‌ (۳) سالی

. ۱۹۵۹ ل ۷۳ .

یهك بهرگن و یهك زمان و یهك رهنگك
بیّ غهییته و عدیپ و عارو بیّ دهنگك
هه ر كوردن ، نهگه رچی پاکی مهردن
پامالی زهمانه مهحوی كردن

بهراستی ئەم شیعرانهی حاجی یه کیش سووک و به ناوه روک
بهرزو گران بههان و مهبهستی شی لهمه ئەوهیه تا ههموو
کورد زمانیک تیّ یان بکهن وسوودیان لی وهرگرن له
لاییکه تریشه وه با سهرنج بدهینه ئەم ههلبهستهی تری و
بزاین له ساده روخساری دا تا چ رادهیک بیروو پراکانی
پیشوومانی به سهرا ئەسه پیتری ،

خو دهزانن سولالهیی ئەکراد
لیّره وه بگره تا دهگاته قوباد
ههمو زاناو هونه روهر مییرن !
زیرهك و ژیرو ئەهلی تهگبیرن
وهسه طی پانی پانزده روژ ریّ یه
پر له رهشمال و خانه وودیّ یه !
به دریژی له قاف که رابردن
تا به شیرازو ئەسغه هان کوردن
به شه جاعت ههموو وه کو روستهم
به سه خاوهت ههموو وه کو حاتم

لەم ھەلبەستەدا حاجی لە ڕەچەڵەکی کوردانەووە ئەدووی و ھەموویان بەزاناو ھونەر وەرۆ زیرەك و ئەھلی تەگبیر دائەنی وە لەبارەوی پانی و درێژی کوردستانەووە ئەدووی و ھەموو میللەتی کورد زمان ھوشیار ئەکاتەووە بو ئەووە خەمێك لە حال و ژبانی خویان بخوین و تا سەر وا بەبێ ڕی و شوینی نەمێنەووە لەناو میللەتانا، بەراستی مانایێکی بەرزى ھیناوەتە دى بەو وووشە سادەو بی تەکلێفانە .

وہ دیسان لە ھەلبەستێکی نەتەوہیی تردا بەوووشە سادەو سووکەکانی لە دواکەوتوویی میللەتی کوردەووە ئەدووی و بوپەندو عیبرەت ھەوالی نەمان و تیکچوونی ئەو شاھەنشایانەوی پیشووی دەرئەبڕی و لە سەرێکی تروریش ئاورێك لە میللەتەکی خوی ئەداتەووە و ئەلی : (سەیری کەن کوردی ئیمە ھەر کورن) و نەگوراون و ھەر بەژێر دەستەیی ماوندەتەووە و ئەفەرمووی :-

خوسرەو و کەوی قوباد و ئەسکەندەر
 وەکو کیسراو کاوس و قەیسەر
 ھەموو تیکچوون و پاکی قەوتاوہ
 نەسیلاح و نەسککەیان ماوہ ! !
 سەد شەھەنشاهو پادشا مرن ،
 سەیری کە کوردی ئیمە ھەر کورن ! !

(٤) - قاف : مەبەستی لەوولاتی قەفقاسە .

حاجی له ههلبهستیکی تری دا شانازی به گاوان و شوانی
 میلله تی کورده وه ئه کاو هه ریه که بیان بهرامبهر به لهشکریکی
 (سه د که ره دوو [لهک] ^(۵)) ی دوژمن رائه گری و
 ئه لئ: -

له گاوان و شوانی کورده کان یهک
 به سه بو لهشکری سه د که ره دوو لهک
 فیدای گاوان و شوانتان حاته می ته ی
 به قوربانی سه پانتان ئالی به رمهک
 مریشکی ئیوه سه یادی شه هینه ،
 له کن عه نقا فروجه حاجی لهک !
 شوانی میگهل ئیوه له شهردا ،
 وه کو قه صابه دوژمن میگهل شهک

لیره دا حالی گاوان شوانی کوردی دواکه وتوو و ژیرده سته ی
 عوسمانی و عه جه م هه رچه نده واش نه بووه ، به لام مه به سته ی
 هممه ت به بهر بردنیانه بو ئه وه ی ئاوا ئازاو دلیرانه به رامبهر
 به دژمنی خو یخوریان بوه ستن و بیان شکینن .

حاجی له ههلبه سته ناو داره که ی [خاکی جزیرو بوتان]
 دا پیشکه وتنیکی هه ست پی کراوی هیئاو ته دی له شیعی
 نده توایه تی دا ، له ووشه ی رووتله و ساکاره وه ئه په ریته وه بو
 سه ر ووشه ی ناسک و پاراو و کیشی چوارده یی که رت کراو

(۵) لهک - سه د هه زار

حاجی قادر بیّ ههست و دهسته وهستان نه وهستاوه بهرامبه ر
 به رهنج خوراوی نه ته وهی کوردمان ، وه ئه ی زانی که چون
 به شه وو به روژ خه ریکی خزمه ت و رهنج دانه که چی به ری
 رهنجه که ی بوخوی نه بووه و چوه ته گیرفانی داگیر که رانی بیگانه، که ئه و
 روژه تور که عوسمانی یه کان و عه جه م بوون . گویت لی بیّ چون
 باسی ئه مه ت بو ئه کاو له چرچ و لوچی شیعر کانی شیا پلار
 ئه گر یته ئه و داگیر که رانه و ئه لی^(۶).

حاصلی ئیمه وه ک ده که م ته خین
 کرمی ئاوریشمین و میّش هه نگوین
 نی یه ئارام و راحه تی و خه وتن
 شه وو روژی هه تا دروستی ده که ن
 که چی رومی که ئیمه ده ی ناسین
 واده زانی که ئیمه (نسناس) ی ن!!

به جوش ترین هه لبه ستیکی حاجی قادر که گیانی
 نه ته وایه تی و کوردایه تی ده ربیری و سوزی دلّی خوی بو
 رابردووی ئیستای کوردستان باس بکا ئه م پارچه شیعره یه تی
 که به شیوه ی گفتوگوی به پیّ خوی و کوردیک دایناوه که له ئه سته مبول
 دیویه تی^(۷) —

له روما که وه به ر چاوم که سیکی هایم و حهیران ،
 له رهنگا تی گه ییم کورده به شیوه ی کوردی کوردستان؟

۶- محمدی مهلا که ریم - حاجی قادری کوی - ۵۷

۷- محمدی مهلا که ریم - حاجی قادری کوی - ۵۸

که چوومه خزمه‌تی پرسیم: براده‌ر خه‌لکی کام جی‌گای
 له کام لا هاتووی؟ گریا و گوتی: بابان، گوتم بابان؟
 دلم داوه، ووتم، باوکه هه‌موومان بی که‌سین لی‌ره
 چ قه‌وماوه گه‌لی حه‌یفه مه‌گریی هه‌روه‌کو باران
 گوتی . بو غوربه‌ت و رووتی نی یه گریان و هاوارم
 له‌داخی حاکی خومه ، له شان و شه‌وکه‌تی تورکان
 گه‌لیکم بیستروه به‌ستی و بلندی ده‌وله‌تان ئه‌ما
 جیهان نه‌ی دیتووه په‌ستی میسالی حاکی کوردان
 له پی‌شا خاکی مه ، لانی پلنگک و شیر ی ئازا بوو
 ئه‌ویستا مارو میژوو و گورگک و دیری لی ی ده‌که‌ن سه‌یران

حاجی به‌م شی‌وه‌یه پرسوزه له سه‌ر گفتوگویه که‌ی ئه‌روا
 تا ئه‌گاته هه‌لو‌یستیک رووناکی هیوای کوردی لی ئه‌گه‌شیته‌وه‌و
 به‌ شی‌وه‌ییکی نادیار ده‌ست بو بنه ماله‌ی به‌درخانیان
 دریژ ئه‌کا که هه‌ر ئه‌وان ماون سه‌روکایه‌تی جوولانه‌وه‌ی
 رزگاری میلله‌تی کورد بکه‌ن دوا‌ی له‌ناو بردنی میرنشینه‌کانی
 بوتان و حوکی سوران و بابان ، وه له‌وه بنه‌مال
 گه‌وره‌یه روشنبیریکی دوسی خوی ئه‌کا به‌جی‌گای هیواو
 ئاواتی دوا روژی کورد با بزاین چی گوتوو . —

ئه‌میریکی ماو، پاشایه، گوتی : کی‌یه؟ گوتم : شی‌ره
 ووتی . لی‌ره ؟ ووتم لی‌ره هه‌تا تاران و هیندستان
 به‌خوی شی‌ره، وه‌کوو ناوی له‌شه‌ردا دوژمن اندازه
 ته‌مایان هه‌ر به‌ئه‌و ماوه ته‌واوی خاکی کوردستان

پاش ئه وهی که ئەم شازادهی بنه ماله ی به درخانیان دانه نی
بو سه رکردایه تی میلله تی کورد ئینجا ئه گهر ریته وه و ئه لی :-
هه چی جیگای ئومیدمانه و ئه وه ی دلخوش ئه کا ئه مرو
چه که چون له و به دهر نابیته غه مخوری گه لی کوردان !!
حاجی له م تاکه شبعره ی دوایی دا بومان دهر ئه پری که
جیگای ئومیدمان و دلخوش که ره وه مان هه ر چه که بو
غه مخوری گه لی کوردان.
خوینهری هیژا من لی ره دا کوتابی به م کورته لی کولینه وه یه م
ئه هینم به هیوای ئه وه وه که له دهر فه تیکی تر دا حاجی
قادی نه مرتان له گوشه و روویکی تره وه بی شکه ش
بکه م.

که ریم شاره زا

۱۹۷۰/۱۱/۲۵

ئه در یسا کوفاری ئه فه یه

مدیری ه التزییه - اربیل

بدرخان السندي

میهره بان خاتوین

میهره بان خاتوین ژ بهرواری ژوری یه وئەف ژنکه د دەست پیکرنا سەدی (۱۸ز) ژیا ، د تولازیا خودا گەلەکا جانو ژئی هاتی بی ، هەر وەسا خویندەوار و هوزان فان بی ئو وەکی دیژن گەلەکا بکیر هاتی بی بو نەخشا و بو تەفن کرنی و بو وینە چیکرنی ، ژبەر فی چەندی گەلەک مروفا حەز دکر بخازن و بخو بینن بەلی پا میهره بان خاتوین وەندەکر چونکو گەلەک حەژ پسمامی خود دکر .

روژەکی میری ئامیدی خاست ئو بابی میهره بان خاتوینی دقیا کچاخو بەدەتە میری ئینا میهره بانئ ئەڤ شعرە بومیری هنارت رابی میر بەلاخو ژئی فەکر .
راستی ئەز دیمایا فی چیروکی نزانم هەر هند ب دەستی مە کەتی ، ئەز گەلەک حەز دکەم ئەگەر برادەرک تشتەکی ژفی

هوزانی بزانت بلا بومه بهنیرت ئو سوپاسه کا گهرم شه ،
 نهغه زی نهو شعرا کو بو میری نامیدی هنارتی .
 نهز چ بیژم چ بهیان کهم کی بحالی من دزانی
 مهخفیا ، کانی ئاشکراکهم نهژفی دهردی گران
 ناه زدهست عهشقی ونهفینا کهفتیمه تازی وشینا
 کی دی ساخ کت فان برینا ؟ چو ژدل سه دئاخوژان
 دهرده کی زوری گرانه عهقلهوش من چو نهمانه
 مام پهپیک و بی خودان کی دیه نهژ چ زهمان
 من نهما سهبرو قهراوه ، دل ژمن بو پاره پاره
 دوزهخی پر ئارو ماره لهو ژمن چون ههست و خوان
 دوو دلا یهک دوو حهپاندن زهحهته بین رهفاندن
 نایهتا عشقی بخاندن ، نایه شهرحو بهیان
 عشق نزانیتن گهدهی عشق نزانیتن پاشاهی
 شوعله که ژنورا ئیلاهی ههر وهشکو روحورهوان

نهم سوپاس کاریت برادهر رهشید فندی نه ژبو هاریکاریاوی
 بچاف دیریا چاپ کرنا کو قاری .

❁ (چیا) ❁

هه‌لو‌یست و هه‌لو‌یست

نوسینی — محمد مولود* (مه‌م)*

له‌م دواییه‌دا ، به‌هوی ته‌قینه‌وهی سه‌رچاوه‌کانی ژیان له کوردستاندا ، له هه‌مو لاییکی ژیانی کورده‌واریدا هه‌جول و کوششیکی وا هه‌ست پی ئه‌کریت که توی راپه‌رینیکی قوول و به‌رینی پیوه‌بیت ، من لام وانیه سه‌دی سه‌د ئه‌م جوله و کوششه هه‌ر خورزگار کردن وه‌یا خو پارستن بی‌ت له برانه‌وه و نه‌مان . . .
ئه‌توانم به دلنیاپی بلی‌م و بی‌چه‌سپینم که به‌رز بونه‌وهی پله‌ی زانستی و روشنبیری له‌ناو کومه‌لی کورده‌واری دا به‌تأثیری ده‌ور و به‌رو په‌ره‌سه‌ندنی خوینده‌واری و هوشیار بونه‌وه --- له‌م عه‌سه‌ره‌دا هویکی گرنگی ئه‌م راپه‌رینه پیروزه‌ن ، که لایه‌نی شورشگیری و ئازادی خوازی و لایه‌نی ئه‌دبیه‌که‌ی له‌هه‌مو لایه‌کانی تری دیار و ناشکرترین بی گومان ژیانی پر سته‌م و ناله باری گه‌له‌که‌مان که بینه‌ته هوی یاخی بونیککی شورشگیرانه ، هه‌ر ئه‌و ژیا‌نه یاخی بونیکیی‌شی له‌کوری ئه‌ده‌بدا به‌رپاکرد --- و به‌وه هوی ئه‌وه‌ی پتر له‌ چونه‌ته‌ی خومان بگه‌ین ، یاخی بونه‌که‌ی شه‌رعیت‌رو و سه‌خت‌ر کرد . لیره‌دا هه‌زم کرد له‌گه‌ل لی‌گدانه‌وه‌ی خوم به‌ کورتی له‌ پیوه‌ندی نیوان

ئەم دوو ياخى بونە بدویم -- چونكى به لاي منەوه
ئەمە کارىكى گرنىگ ئەكاتە سەر رى رهوى ژيانمان وه
دەست نیشان کردنى چاره نووس . .

به تايه تى لەم روزانه دا كه تىكه لاوى و ئالوزيهك
لەم رووه وه سەري خوي دەر خستوه ! ؟ به هوي لىك نه گەيشتن
وماناي كون و نوئ لىك جودا نه كردنه . يان به هوى تهفسير
کردنى ئەو كون و ئەم نويه .. ؟
كه رو بەروي ئەم چونيه تيه ئەين هندىك پرسىار لەبەر
چاومان هەل ئەقوزنه وه : -

ئايا ئەدەبى كون --- -- مەعناى چيه .. ؟
ئايا --- -- ئەدەبى كون ئەبىت وه كو ياساو نەرىتى كون
بژمىردرىن ؟ كه له گەل گيانى ئەم چه رخه ماندا نه لوىن
و بى كەلك بگره زيان به خشيش بوين ! ؟
ئايا --- -- ئەدەبى كون وه كو رهوشت و اتا (اخلاقى)
كونه كه لەم دونيا پيشكه وتوهى ئىستاماندا وه كو بىگانه
دینه بەرچاو و مەترسىان لى ئەگرىت ؟

هندىك ئەلین مە بەست لەنەوىستنى كون ، له دەربرين
خوى ئەنوئىنى . . و اتا شپوهى تازه پى وىسته بو دەربرين ،
شپوهى كون له گەل كونه كان ، كه ناو دونىاى كون ئەبى
پىچرىته وه !! بەلام هندىكىتر كه تاقه شتىك له ئەدەبى
كون نازان ، تەنانەت دىرىكيان له مەولەوى و خانى ،

نالی و جزیری و باباتاھیر نہ خویندیتھوہ ، بریار بہسہر
 ٺہو ٺہدہبہو ٺہمانہش وہ سہردہمی ٺہمانہش ٺہوہن ؟ !
 ٺہمہش لہ بی ٺہستہلاتی وکھم بینی دبہزین پتر شتیک
 ناگہینی ، دہنا مروٺ چون ٺہتوانیت پھچاوبہستہبی ولہتاریکایی
 دا ھہنگاوی ریٺ و جیگر بنیت ؟ ! ؟

ٺہمہ لہلاییک ، لہ لاییکی تریشہوہ ، کہباسی کون
 ٺہکریٺ ٺہم کونہ لہ کومہلی کہونینہ دانا کزیتھوہ
 بہتایہتی لہٺدہبی کوردی دا کہ مہگر بہدہگمہن دہنا
 شاعیرہ کانی ٺہو سہر دہمہ رابوردوانہ پتر تہعبیریان
 لہ موعاناتی خویان وکھم وکوری کومہلہکیان کردوہ ،
 نہک بہ کوشک و بالاخانہ و سہروسیمیلی ٺاغاو فہرمان
 رہواکانیان ھہلگوتی . . واتا ٺہدیپ دہربار نہبون
 مہم وزین عالہمیکی بہرینو سہربہخویہ ، مہولہوی
 بہزمانی زوربہی کہسانی کومہلہکھی ٺہدویت ، حاجی قادر
 لہگہل کوردہواربہ دواکہوتوو زوربہی زوری چہوساوہکان
 ٺازار ٺہکیٺیت وپتر لہوانہش نا لہ باری ی ھہست پی
 کردوہ . . و ٺازاری گیانی ھہلٺتوہ . . بابا تھریش ،
 شورشیکی دہروونی ٺہیگریٺہ خوی کہ ٺہبینی لہ
 کومہلہکھی ھی وا ھہن لہسہر زیرو زیو ٺہخشن
 و لہناو ٺاوریشم ٺہگہوزن . . لہتہک ٺہمانہشہوہ ، جہماورہیکی
 رہش ورووت ھہیہ کہ تہنانتہ ٺہستورکیکی جویان

چه‌نگ ناکه‌ویت که شورشی زگیان پیّ دابه‌زریته‌وه ؟
که ئەمانه یه‌کو دوو ئەکه‌ین ولیکیان ئەده‌ینه‌وه
وبه‌راوردیان ئەکه‌ین ، ئەم پرسیاره سادانه‌مان دیسانه‌وه له‌به‌ر لووت
وله‌ناو می‌شک قیت ئەبنه‌وه ؟ !

- ئایا ئەدیبه‌ی ونوسه‌ری کور ، چی بنوسیّت ؟

- ئایا ئەدیبه‌ی ونوسه‌ری کورد بو کیّ ده‌ نویسیّت ؟

- ئایا . . . چون بنوسیّت ؟

جا ئە‌گه‌ر مه‌به‌س له‌وب‌گه‌ره وکی‌شه‌یه‌ی له‌سه‌ره‌تادا با‌سمان کرد
سه‌باره‌ت به‌ چو‌نیه‌تی نویسن بیت واتا . . شیوه‌ی نویسن . . ئەمه
هه‌لو‌یستیکه‌ ره‌نگه‌ په‌ره‌ی نه‌بیت . . به‌مه‌رجی ئە‌گه‌ر ئەو شیوه‌یه‌ی پیّ
نه‌نوسریّت خه‌لکه‌که‌ به‌ شیوه‌ی خوی بزانیّت . . واتا وه‌لامی دوو
پرسیاره‌که‌ی پیشه‌وه‌ی پیوه‌بیت . به‌ پیچه‌وانه‌ش ئە‌گه‌ر زرو‌فی کومه‌ل
بخه‌یته‌لاوه . . ئەمه هه‌لو‌یستیکي تر . . هه‌لو‌یستیش تا هه‌لو‌یست له‌یه‌ک
جودان ، په‌سند کردن و ناپه‌سه‌ند ژماردنی . . و رازی بون به . . وره‌فز
کردنی هه‌ر هه‌لو‌ستکیش به‌ده‌ست زوربه‌ی ئەوانه‌یه‌که‌ ژیان
دورست ئە‌که‌ن وزروف ئە‌خولقینن بو ئەوه‌ی ئەو ژیا‌نه . . ئەوه‌بیت که
هه‌ول و کوششیان بو کردوه . . و شورشیان بو گی‌راوه . .

[مه‌م]

تہری تو دزانی ..!؟

- ۱- مروۃ روژی ۲۰۰ لیٹریٹ ٹافی بکار تینت .
- ۲- ۳۶۵ رہنگہ ئەزمان دناؤ ولاتی ہندستانی ہدیہ
- ۳- [تنزانی] مازنترین جہہ بو چاندنا گولیت (قہرہ نفل) ۴ ملیون بنیت قہرہ نفلای ہہنہ
- ۴- ئەگەر کہسەك دناؤ ئودەکی قہپات بنقیت ئو بتنی گول وروحان دناؤدا ہہبن، ئەو کہس دی مریت .
- ۵- قہبصری روسیایی اسکندەری سییی روژا تاج دانایہ سہری خو میہفانیہك دانا بو پینج سەدھزار کہسا، ہەر ئیکی پەرداغەکی زیفی یی پر برہ دایی
- ۶- ئەگەر کہسەکی روماتیزمی گرت بلا روژی بیست و پینج نومی ترشا بخوت ، پاشی چەند روژہ کا دی چییستہ قہ
- ۷- (کوفان دروژن) مروقہکی ہولہندی بو دریزیا بەژنا وی ہہشت پیوہ ونہہ گریبو .

بەختی مە ژ بومەرا بیتە یار

جارەك ببتن ژ خواب ہشیار

رابیت ژمە جہان پەناہەك

پەیدا بیبتن مە پادشاہەك

(ئەحمەدی خانی)

(مهولهوی)

ح. ههورامي

مهولهوی یه کیکه له بویژه هه ره بهناو بانگه کانی گهلی کوردوزایه لهی زهنگی کاروانی هونراوهی جوان و نایابه ، له ده رپینی ههست و نهستا ئوستایه کی شاره زاو دهستیکی کارامه ی بالای هه بووه ، ههروه ها له رازاندنه وهی سروشت و هه بوون دا شاسواری هه موو بووژان بووه ، وه له بهاره ی وه سف و لی کولینه وهی وورده کاری زانست وزانیاری دا توانیویه تی خوی له زور مه سله ی زوینی فله سه فی بداو وه تیایا سه رکه ویت ، بویه مهولهوی چهند لی یه وه بدووی هه رکه مهو وهك دوریا ه کی بی پایان وایه نه بنی دی و نه روخی دیاره .

مهولهوی ناوی (عبدالرحیم) ه کوری (مهلا سعیده) ه .

لهسالی (۱۸۰۶) ی زاینی دا لهخاکی (جوانپو) لهدی ی
(سهرشاته) لهناوچهی (تاوهگوز) هانروه ته دونیاوه ، لهتهمهنی
(۷۲) سالی دا لهسالی (۱۸۸۲) ی زاینی دا کوچی دووایی
کردوو ، مهولهوی پایهیه کی بلندی لهناو زاناکانی کوردا
ههبووه وهدهستیکی بالای لهزمانی کوردی وعهره بی
وفارسی دا بووه ، لهزانستی فهلسهفه ی ئیسلام دا گهلی سرکه وتوو بووه
مهولهوی گهلی دانراوی ههیه کهئه مانهن :

۱- (الفضيلة) که بریتی یه له (۲۰۳۱) هونراوه ی عهره بی
هه مووی فهلسهفه ی ئیسلامه و ماموستا (عبد الکریم المدرس)
ئه هونراوته ی له دوو بهرگ دا رافه کردوو ، بهلام هیشتا به چاپی
نه گه یاندوون .

۲- (العقيدة المرضية) که ئه میش بریتی له (۲۴۵۲)
هونراوه ی کوردی ، هه مووی فهلسهفه ی ئیسلامه . لهسالی (۱۳۵۲)
کوچی دا له لایهن (محی الدین صبری النعمی) ^(۱) یه وه له میسر
له چاپ دراوه .

۳- (الفوائح) که بریتی یه له (۵۲۷) هونراوه ی فارسی ،
ئه میش له گهلی (العقيدة المرضية) دا چاپ کراوه .

۴- (روح و أصل) دیوانه که ی مهولهویه ، پیره میردی نه مرد
دووای ته قهلا دانیکی زور هونراوه کانی مهولهوی کو کرده وه

۱- محی الدین صبری النعمی : گه روکیکی کوردبووه (رحاله)
وئه م کتیبهی له چاپخانه ی فرج الله زکی کردی چاپ کردوه .

ولهه ورامی یه و کردنی به شیوهی سورانی وله سالی (۱۹۳۵)
داچایی کرد . له دووای ده رچوونی ئەم دیوانه روژ دووای روژ
ئەستیره ی ئاسمانی بوژی مهولهوی گه وره تر ئەبی و دلی بوژیانی
ئەم سەر دەمه پارا و ئە کات .

۵- (دیوانی مهولهوی) ئەم دیوانه زور بهی زوری هونراوه کانی
مهولهوی تیا به و کو کر نه وه و لیکولینه وهی ماموستا (عبدالکریم
المدرس) ه ، له سالی (۱۹۶۱) داله چاپ دراوه و خراوه ته بهر
دهستی هونرمه ندان و بوژیانی کورد .

نابی ئەوه مان له بیر بچی که ماموستای به ریز کاکه ی فه للاح
دیوانی مهولهوی که می پیره میردی نه مره و وه کراوه به سورانی
له سالی (۱۹۶۸) داچاپ کرده وه .

مهولهوی به شیوهی هه ورامی هونراوه ی داناوه ، چونکه
له و سەر دەمه دا شیوهی هه ورامی باو بووه وه له بهر چه ند
هویه کی تر که ئیسته شوینی باسکردنیان نی یه .

نموونه یه که له هونراوه کانی مهولهوی :

۱- بالای ئالای شهنگ سه د بالایپوه

دوو کانه چه ی شادی ده ردنیان شیوه

دل مدو وه ده م نیش ئیشه وه

بی وه قه زای سه خت دیده ی ویشه وه

بکیانه په یکی وه پارانه وه

په ی کی ؟ په ی مه جنوون بیارانه وه

مایه‌ی بیّ مه‌یلیت نه‌شو به‌شارانه‌وه
 با باست نه‌شو به‌شارانه‌وه
 خه‌رامان ده‌رکه‌وت له‌تووی ی پ‌رده‌وه
 نقابی له‌سه‌ر رووی لا‌برده‌وه
 دلّه‌ی من نی‌شته سه‌ر ئاره‌ق وه‌ک ئاو
 عه‌کسی ئه‌وی تیا دیاردا ئه‌راو
 هینده نازک بوو به‌ بای باوه‌شین
 سه‌ر کلمیّ ئالی ی پ‌رپوو بوو له‌خوین
 له‌توی ی ئاویتته‌ی روخساری وه‌ک گولّ
 ووشک ئه‌بووه‌وه ئاره‌قه‌که‌ی دلّ
 وام زانی ئاره‌ق خویناوی دلّمه
 زه‌ده‌ی پی‌کانی مژگانی کولمه
 ووتم دلّ شاهی ، زامی برده‌وه
 ئاخ بای باوه‌شین ساردل کرده‌وه

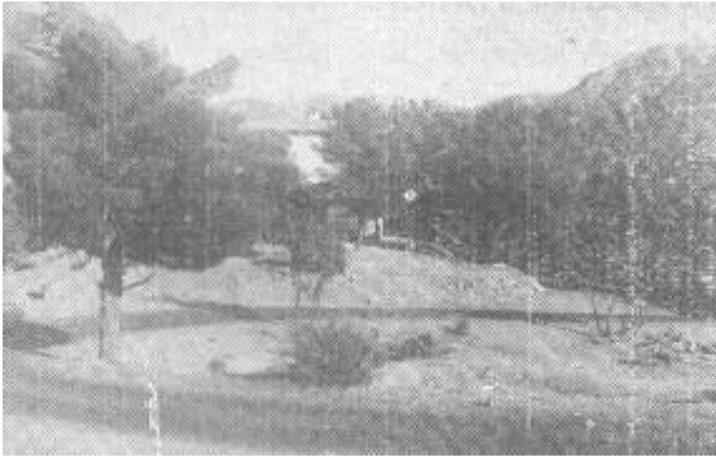
(ح - هه‌ورامی)

PINUS SPP.

کاژ

جمیل احمد مصطفی

کاژ داره کا گهلهك بیهایه ویا بهرکته‌تی یه وجوانترین داره . . کاژ شاها همی دارانه . ئەڤ داریت نوکه دکردستانی پلافن ژبه‌ری سه‌د سالا . ئەڤ داریت هه‌ین ل کوردستانی ئەو بخویت شین بوین ژزاوئته ده‌ست پی دکت هه‌تا ئەتریشی ئەڤه وه‌کی شین بوین گهلهك پرن وتیرتژینه .

دارا کاژی داره کا گهلهك جوانه وره‌نگی وی کهسکه وبلند دبیت (۲۵م) وشکلی وی وه‌ک شاخانه و به‌لگیت وی زرافن

وهك دهرزینه وههردهم ياكهسكه دهافين وزفرتانادا
 وئهگهر بهرى خو بدهينه بنيت كاژا لزاويته دى بينين كو
 شتليت كاژيت بچويك گهلهك پرن وهكو محفرينه .
 زيدهينا كاژا ب طوفيه (بدور) . كاژ طوفى دگريت لفاؤ
 مخاربادا (CONE) وئهو مخاربط يان نيرن
 يامينه وتلقيحا دارى (تيكهله) خلطي . وكاژ ژ
 عائلى مخروطياتائى coneveys . دارى كاژي گهلهك كهفته
 وبهحسو كارى وى هاتي كرن وشوينواريت وى ویت
 هاتينه ديتن ل كوردستانا ئيراقى ولبنان وگهلهك جهيت دى
 داريت كاژا ههژ جهى ساردكهن ول هافينى دؤيت
 گهرماتي ژ (۳۵م) زيده تر نهبيت . ژبهه هندى داريت
 كاژا باش شين دبن له جهيت سار وكهى ئيكيئا
 سوفيتى وكندا والمانيا واسكندنافيا .

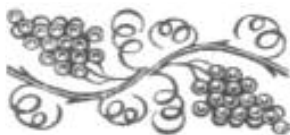
دارا كاژ گهلهك بههايه ژبهه دارى وى دارهكى
 گهلهك باشه وراسته وبكير شولي لناؤ مالا
 وبوئافا كرنا لهشى پاپورا وبو صنعتى وگهلهك كاريت
 دى چونكى دارهكى گهلهك قايمه وبههيزه .

زهمانى بهرى دا روناھي ژى پھيدا دكرن
 ونوكه تربنتين وراتنج وبهنيشت ژى پھيدا دبیت وبوگهلهك
 صنعتا بكيرتیت ههر دارهك (۳-۵ كغم) راتنجى ژى
 تیت .

دڦيٽ ٺه و دار ژ (٤٠) سالا كيٺ تر نهبيت وههر
وسا دڦيٽ داري گهلهك بريندار نهكهن و وهكي
راتنجي ژ داري دهرتينن دڦيٽ برينهك پچويك وهكي
رقم (٧) بلنداهايا (١٣٠ سم) لقورمي داري .

ژبهه نهزانيا خهلكي بو باشيا فان دارا كهسي گوهي خو
نهدايي وههر دبرن ورهژوي ژي چي دكن وههر تزيه ژپهزي
وفان سالا وهكي نهخوشي لهوهلاتي دا هاتي گهلهك دارهاتن
سوتن وپرين وكيٺ بين .

ژ بهه في چهندي ئهگهر مه بڦيٽ ئه فان دارو دارستانا
لكوردستاني دا پپاريزين دڦيٽ بريني وسوتني ورهژوي جيكرني
نههيلين ملهتي تيگههينين كو برين و سوتن وتيگفه دانا فان دارستانا ياباش
نينه . دڦيٽ شقان وكاشان بزنانن كوبهردانا پهزي وگارانا بوناڦ
فان دارا زيانه كا گهلهكه .

یەك گرتوی كوردی باری گوررانی میژووی هەر دروستی ئەكات.

تاكو ئیستا زمانی كوردی ئەلفویبکی یەك گرتو نیه :-

كوردی عیراقو ئیران بە ئەلفویبی عەرەبی ئەنووسن .
كوردی سوریا ئەلفویبی لاتینی بەكار دینن ئەمەش تەنها
ئەلفویبەك بو كوردەكانی توركیا بتوانن بیخویننەوه
وسوودی لّ وەرگرن ، كوردەكانی ئەرمینیا بە ئەلفویبەك
ئەنووسن تیکەلاوه بە پیتەکانی (سلاقی) لەگەل پیتی
لاتینی وەهەر ئەو ئەلفویبە بو كە ئەزربەجانو تاجیک
وئەزیك بەکاری دینن هیشتا گفتوگو لە ئارادایە
بوچونیەیی بەکارهینانی ئەم ئەلفوبایە .

۲- بلاوبونەوهی نەخویندەواری بەناو زوربە ی ریزەکانی
گەل دا بو بە مایە نەگەشتنی پەراو نووسین بەدەستی
جەماوەرانی گەل وئەمەش وای کرد كە خویندەواری هەر
تایبەتی بیت بو كۆمەلیکی بچووك نزم بونەوهی پلە ی
زانباری بو بەهوی دواكەوتنی نووسەران و كز بوونی
تەكنیکی چیروك نووسین وشارەزا نەبون و بئ ئاگاداری
كەله پوری جیهانی هەتا لەناو نووسەرە دەرکەوتووەكان ماندا
كە میان هەیه سوودییان ل زمانیکی ئەوورپی
بتوانن وەرگرن .

۳- هەر چەند خویندەواری تەنها بوچینیکی بچووكی
میللەتە دیسان بو گەشتن بە بەرھەمەکانی ئەدەبی

تووشي گهلی کوسپ ئەبن ، گرنگترین ئەم کوسپانە :
 کەم هەدیه توانای خویندەنەوێ زمانی کوردی هەبێ لەناو
 کوردەکانی تورکیا و ئێران و سوریا لە ئێنجامی چەوسانەوێ
 نەتەواوەتی دا ، دیسان بەر هەمی ئەدەبی لە هەر پارچەیهکی
 کوردستاندا دەر بچیت زور بەگران ئەگاتە پارچەکانی تر ،
 و بەر هەمی چاپکراوی ئەدەبی ئەتوانین بلین لە تورکیادا
 هەر نیە ، لە ئێران و سوریاش زور بەکەمی ئەبینی

٤- باری کەم دەرامەتی و هەژاری و نەبوونی چاپخانە
 کوردی لەسەر و هەموویانەوێ بوەستی ، نووسەری کورد تووشي
 گهلی ناخووشی و ئازار ئەبێ لە ریگای بلاوکردنەوێ بەرەمەکی دا
 و تووش زیان ئەبیت ، ئەویش ئەگەر باری رامیاری ئەو روژە
 ریگا بەدا بو چاپ کردنی بەرەمەکی ، ئەتوانین بلین ئەو
 بارە رامیاری یەدی کە مللەتی کوردی تیا دایە هوی هەرەگرنگە
 بو دوا خستنی پەخشانی کوردی لە گەل ئەم هەمو کوسپانەدا کە
 تووشي هاتوو بەلام خەباتی ئە بەزانەمی میللەتی کورد کارێکی
 تەواوی کردە سەر گەشە پێدان و گوررانی پەخشانی کوردی
 و بەزور جیگای خوی تەرخان کرد لەناو وێژەمی کوردی دا .

لە (الواقعية في الأدب الكردي) وەرگیراوە

نازی جوانی

نه ندازیار : جه لال خوشناو

لاله ، سونبول ، چیمهن ، گیا

بولبول وگول ، کهژ وچیا

خوریه ی دلم ، گه لایوژی

بوله نجه ی بالا دریژی

سه نه و بهرو سهرو وشاتان

له چوبی دانه بی پایان

هه رگز جوگه له ش به پرتاو

یاخوماری نه رگز ، خوناو

نازی چاوی نه گیر نه وه

وهك په نجه وگول چینه وه

خنده وپیکه نیی نه دزن

هیشتاکه ش به یزه ی کزن

له بهر جوانی نازی له یلی

دل که وتوته ، مه شقی ، مه یلی

له په نجه ی بی ، تاته وقی سهر

چیمهن ، چله ، گوله ، یه کسه ر

به دهم خونچه ، به چاد نه رگز

به رپه رچهم خه زه ره ی یاپز

په کولمه سیو ، به سینگ هه نار

به گه ردن گولزاری به هار

پهنجه ناسك ، ددان تهرزه

بووکه يا پهریه لهه تهرزه

بهدهسته له سهرپشت کهزی

بهیون شهمانه ی ناورهزی

بهراستی وهسفی بی ناوی

بهلام (خوشناوی خوش ناوی!!)

سو پاس

خوشکا گهلهک بهرکهتی بیریقان محمود عیبی ژزاخو بومه هنده
به رههقیته تازه بو کوفارا چیا هنارت ئو ئهم گهلهک
سو پاسیا وی دکین ، بهلی مخابن ئهف به رههقه درهنگ
که هشته دهستی مه ژبه رهندي ئهم چیروکاوی ئهوا هنارتي
دهژمار بیته دا دی په لاف کین ونهقه هندهک (ژگوتیت
مازانا) ئهویت بومه هنارتین . . .

۱- شام شه کره وهلات شرین تره .

۲- خودی ماری ناس دکت لهو دهست ویت وی وی کری

دزکی دا . . .

۳- نانی بخو بئافی . . منه تا سهر خو بافی

۴- ناخوت نان و ژاژی خودان دکت تیلوتاژی

(بیریقان محمود عیبی)

فه قی تهیرا

خلیل دوسکی

فه قی تهیرا شاعره کی کهنی کورد ، نافی وی
(محمد) ه ، خه لکی [ماکو] یه ، هه قژی شیخی جزیری یه
بهلی بویناوی وهه و سا مرنای - خودی ژی رازی
- بدروستی نه هاتیه زاین هه تا نوهه .

فه قی تهیران شاعره کی نافدار بویه لهوا سهدایی
(خانی) نافی وی دگه ل نافی حریری و جزیری د
مه مو زینا خودا ئینایه هه ره وه کی دبیژت

بینافه روحا مهلی جزیری بی حه ی بکرا علی حریری
که یفده و هه دافه قی تهیران حه تا به به ده بمایه حهیران
شاعری مه زانایه کی مازن بوو دیاره گه له به ره هه قیت
وی به رزبونیه ژبه ره خه م ساریا و بچونه گرتنا کوردا .
هه ره وه سا ئه وه ئاسته نگک و گرفتاریت به سه ر ملله تی
کورده اتین هه تا نووهه .

فه قی تهیران دهسته کی بلند دشعری را هه یه
ژ شوینه واریت وی بت بهر که تی بهیتا شیخی سهنعانیا
وئه هه هه ده ک ژوی شعری یه

گوه دیره نوتقا عاشقی
دهم دو سه نا ژبو خالقی
دانه ز بو یختم فی خه تی
سبحان ژ شاهی قودره تی

سبحان ژ شاهي ژو لجه لال
 حال بي مه جاز نائيه بال
 جارس بوويه نه ژ ره نگه لا
 نه و لري بوون موبته لا
 نه و دي بوي كامل بتن
 نوره ژ نوري هلبتن
 د مه عنده يا عه کسی خوبت
 مه عبود بي که نابت دووبت
 قه مهر وروژ وستاره
 قهند وفانوس و قه شاره
 ژ به شهرا ذات وسفاتا
 دل بهرا هشير و مه ستا
 خالق توي ، دل بهر توي
 روحا روحا کو ههر توي
 روحا روحا بي به شهري
 نه و لري بوون مشتري
 دل که و که به مه مخلوقه که
 قه لبی همميا مه عشوقه که

فکريمه نه قشي بي زه وال
 جارس بوويه لقي عاده تي
 چند مفتي وشيخ ومه لا
 ژ نه ينکا عه کسيه تي
 دهرويشي کو صاحب دل بتن
 د مشعه لا نبوه تي
 (الله) ژ جم ناقوليت
 روژ هاته نيغا مير نه تي
 روژ وينف نافي دياره
 ژ به شهرا خولقييه تي
 پر ژ عشقا بهت ولاتا
 خالقي پر وه سفه تي
 نازر توي ، مه نزر توي
 مسباحا دورا قيمه تي
 عاشق ومه عشوقي بهري
 ساحب دلا نور ثي که تي
 لهش قه نه سه سندوقه که
 همميا دقيت وه حدانيه تي

مای لژماره کادی

شقان و دز

سه گفان عبد الحکیم

روژه کی شقانهك لبر پهزي بو ئو نوبه دارهك ژى لبر
بو ناڤى وى نوبه دارى عهلو بو. بو درهنگى شهڤى
عهلو نفست ههمى پهز مهخهل بو، شقان پيچهكى رازا
و چاڤيت خو دانانه سهر ئيک، وى هندگوهلى بو
دزهاتنه هنداه سهرى. وان دزا هندهكا گوتى دا
بكوژين وپهزى بيهين، هندهكا گوتن ئهم ناگوژين.
شقانى زانى چ نهما دلّه پى ويدا.. ئينا شقه ستافه ژبه
ئاخفت وگوت. ((ئهگهرمن بوخو ژنهك ئينادى بو
من كهنه داوهت وئههينانه پاشي ئهگهرمن كورهك
ههبيت ئهز دى ناڤى وى كهمه عهلو)). ئو شقان
ههرى دهنگى خو بلندتكهت ئودزى گوهى خودهتى
شقان ههرى ت ئاخفيت ئوگوت (دى كورمين عهلو
مهزيبيت دى چيته ناڤ بچيكا دى ياريا لگهل وان
كهت، ئهز ژى دى كازيكه مى عهلو.. عهلو بابو
وهره مال. ئو شقان ههرى دهنگى خو بلندتكهت
دا عهلوپى نوبه دار گوليپت دا رايپته دزا ديماهى هندى
دهنگى خو بلندكر وگازيتكهت گورى خو عهلو. عهلوپى
نوبه دار رابو ژخهوى ئو هوبهرى خو دهتى دزى

لهنداڻ سهرى شقانى . عهلوپى نوبه دار دهست هاشينه
تفهنگا خو ئو لدزا راوهستيا بتفهنگا ئودز هند
گههشتن برهفن . ئوپهز حيتلا نه دزى ئو شقان زى نه كوشت فيجا ناكل
تانجه كى زيرينه لسهرى همى كهسى دا نينه ئوزانيارى همى گاڻا
كهله كا بزحه ته ، پينڻقيه هم فى چيروكى بكهينه گوهارك بخو .

شانو

توبه . . .

نووسينى : عبد الغنى على يحيى

شانو گهريه كه له يهك پهرده .

پالنهوان : ۱- مهلا تەيفور .

۲- كاكه رهش .

كات : هەر كاتێك .

شوین : لهسهه چهقى رینگاييک .

مهلاتەيفور . كاكه رهش ، ئەم كيسهى سهه شانت

چى تيايه ؟ . .

كاكه رهش ، ((به دهنگيكي نزم)) ها . ها . ها .

برنجه . برنجى تيايه . .

مهلاتەيفور . برنجه ! ئەى ئەم بهرانه چى يه ، له بهردهمت

ئەروا ؟ .

كاكه رهش . ((بهتورهيه)) بهران . . بهرانه !

مهلاتەيفور . توره مه به . . بهلام پيم ناليى بهره وكوى

ئەرويت ؟ .

كاكه رهش بهرهو (تهكيه) ئەروم مهلاتەيفور . بهرهو . تهكيه .

مهلاتەيفور . هم . م . باشه ئيشت چى يه (له تهكيه) ؟ .

کاکه رهش . کوره چون ئیشم چی به ؟ . ئه پروم به خزمهتی شیخ را ئه گهم
مهلاته یفور . به خزمهت شیخ رائه گهی ! !
کاکه رهش . به لی ، هیچ ناره زاییت هه به ؟
مهلاته یفور . نا به خوا ، به لام تو پیاویکی هه ژارو . شیخ پیاویکی
دهوله مه ند .

کاکه رهش . راستیت ئه وی ئه پروم بو توبه یه کردن .
مهلاته یفور . هم ، م ، ئه ی ئه م به رانه و کیسه برنجه بو کی یه ؟
کاکه رهش . ((کیسه که له سه ر ریگا دائه نی)) . بو جه نابی شیخه .
مهلاته یفور . دیاره توبه کردنیش به به رتيله ؟
کاکه رهش . ده ریگام به رده ، وازم لی بیته .
مهلاته یفور - به خوا پیاویکی گیل و که لوی . بوچی تو کافری
تا کو توبه بکه ی ؟

کاکه رهش - ئه سته غفیروللا . مهلاته یفور ، ئه م قسانه چی یه
ئهی که ییت ؟

مهلاته یفور - به خوا له چه رخی پیغه مبه رو خوله فائول راشدین دا
شیخ و میخ نه بوون . پیاوی کافر ئه هات و توبه ی
ئه کرد ئه بویه موسولمان له سه ر دهستی موسولمانیکی
چاک . به لام له م زه مانه ئه بینم شیخانی هه یه و کار
ئه کات له به سترمانی وه ک تو .

کاکه رهش - ((دهست به گریان ئه کات)) باشه مهلاته یفور ، ئه گهر من
نه ختیک گونا هم هه بی ؟

مه لاتەيفور - جاريكي تر گوناهان مه كه . بوچي فرميسك له چاوت
ديته خواري؟.

كاكه رهش . ناتوانم وهلامت بدهمهوه .

مه لاتەيفور . ناتواني ! - - ئه ي له له لاي جه ناي شيخ چون
ئه تواني؟ -

كاكه رهش . به شيخيش نالييم - - ته نها توبه ي له سهر دهستي
ئه كه م . .

مه لاتەيفور . كيسه ي برنجي و بهرانه كesh پيشكهش ئه كه يت - بوچي
دهمت به ستر . .

پيم بلي . تو چيت كردوه - - زووبه - - ئه گهر
پيم نه لي ، دياره له قسه ي راست ئه ترسي ، واته
توبه كهت قبول نيه ، چونكي موسولماناي راست و ته واو
له قسه و ئاشكرا ناترسي .

كاكه رهش . ئه ترسم توش توره بيت له راستي .

مه لاتەيفور . كوره چون توره ئه يم - - ده بلي بلي .

كاكه رهش . با به كورتي بوت باس بكه م . پيش
ده سال مريشكيكم له مالي حاجي پيرداو ددزيوه .

مه لاتەيفور . هه ر ئه مهت كردوه ؟

كاكه رهش به خوا درو ناكه م ، شهش هيلكهشم دزيوه له مالي سوفي
ره شه ي خه زورم جاريكيش - - نازانم چون ئه م قسه بكه م - له بير ته ئه و

پوژه ي كه گه رايه وه له مزگه وت بو ماله وه به پيخواسي ؟

مه لاتەيفور . دياره هه ر تو پيوستيت هه بوو به پيلاوه كام .

کاکه‌ره‌ش . به‌خوا درو ناکه‌م ، هه‌ر من دزیم . وه له‌م بر‌وایه دابه
توبه‌م قورئانه‌ی که له سه‌ر رانی خوت دانایه .. زیاتر له‌مه هیچ شتیکی
ترم نه کردووہ -- تنه‌ها ئەم سی گونا‌هه‌م کردووہ . ((ده‌ست به‌گریان
ئه‌کات)).

مه‌لاته‌یفور : ئیستا ((کاکه‌ره‌ش)) گریان و فرمی‌سکی پیناوی ، ئەمه‌وی
وه‌لامی ئەم پرسیاره‌م بده‌یته‌وه : تو ووتت . من دزیم له تو له حاجی
پیرداودو سوفی ره‌شه کردووہ . بوچی برنج و به‌ران بو جه‌نابی شیخ
پیشک‌ه‌ش ئە‌که‌یت ؟

کاکه‌ره‌ش : به‌خوا ووتتم به‌لکو خوا لی‌م خوش ئە‌بی .
مه‌لاته‌یفور تو به‌م ئیشه‌وا و پیشان ئە‌ده‌ی ، که مالی من و حاجی و
سوفی هه‌لنگری بو مالی شیخ -- بو تو زور چاکتر بوو ، ئە‌گر به‌اتایه‌و
حاجی و سوفی به‌هه‌موو جورێک هه‌ولت بدایه ، بو ئە‌وه‌ی لی‌ت رازی بن
و گه‌رده‌نت نازاد بکه‌ن . من گه‌رده‌نتم نازاد کرد . ئو هه‌ولئه‌ده‌م بو
ئه‌وه‌ی حاجی و سوفیش گه‌رده‌نت نازاد بکه‌ن . .

کاکه‌ره‌ش . زور زور سوپاست ئە‌که‌م . و . ده‌ستت ماچ ئە‌که‌م .
مه‌لاته‌یفور . هیچ سوپاسم مه‌که‌و فی‌ره‌ ده‌ست ماچ کردنیش مه‌به
ئیستا پرسیاریکی تریشت لی ئە‌که‌م ، پیم بلی توبه‌ کردن له‌سه‌ر ده‌ستی
شیخان فه‌رزه یا سونه‌ته ؟

کاکه‌ره‌ش . راستیت ئە‌وی . نازانم .
مه‌لاته‌یفور . ئەم نازانمه مالی ویران کردووہ . گوی بگه‌ره ((کاکه
ره‌ش)) پینج فه‌رز هه‌یه پیوسته موسولمان جی به جی بکا -- یه‌که‌م نو‌یژ
کاکه‌ره‌ش . نو‌یژ . .

مه لاتەيفور . دووهم روژی - -
 کاکەرەش روژی - -
 مه لاتەيفور . سێ يەم و چوارم . زە کات و حەج . .
 کاکەرەش . زە کات و حەج
 مه لاتەيفور . پینجەمیش . . شەمادە - ((بەدەنگیکی بەرز)) کوانی
 توبە ؟

بوچی وەلامم نادەیتەووە ؟ سوننەتیش ، سوننەتە فەرز نیە لەسەر تاو
 پینجەمبەری خوشەو یستیش لە هیچ حدیسێک ناوی شیخ و توبە کردن لە
 سەر دەستیان ، نەهینایە . . وە زور باشیش بزانه تو بە پینشکەش کردنی
 ئەم برنجە و ئەم بەرانی بو جەنابی شیخ ، واپیشان ئەدەی . کە بر وایست
 بە واسیتە هەبە لە لای خوای تەبارەك و تەعالا .

کاکەرەش : ئەستە غفیر و لالا .
 مه لاتەيفور . سەد سار ئەستە غفیر و لالا - - کاکەرەش - - خوا
 واسیتە ی پی ناوی لە لای بکە ، تو ئەم پینج فەرزە کان جی بە جی بکە
 جارێکی تریش دەست درێژ مەکە ی بو شتی بووچ و حەرام ،
 کاکەرەش . توبە .

مه لاتەيفور . دووایی ، توو خوا بو تو شەرم نیە ، لە پینش دەرگای
 شیخ راوەستی وەك زەلیلێک نوزەتوز بکە ی و دەست بو درێژ بکا تاکو ماچی
 بکە ی شیخ ئادە میزادەبە وەك تو . . هیچی لە تو زیاتر نیە . تو عەبدی
 خوای ئەمیش عەبدی خوایە وەك تو .
 کاکەرەش . بەلی . بەلی .

مه لاتەيفور . ئينجا ئەمهوى بگەرێتهوه بو ناو مال و منالە کانت . .
برنجە کهو بهرانه کهش به خوت و منالە کانت و خيزانه کهت ، بيخون . .
ئەمهش زور زور خيّر تره له توبه کردن له سهه دهستی شيخ . دووايى
ئەمهوى ، هەر پينج فەرزه که جى به جى بکهى . زياتر له مهش هيچ شتى
کى تر مه که و هيچ نه ترسى .

کاکه رهش . به قسهى جهنابت ئە کهم ، هيچيش ناترسيم .
مه لاتەيفور . دهرو . خوا حافيزبى - سلاو له مالى بکه .
کاکه رهش . ئينشائەللا - خوات له گەل .

- پەردە -

کار و گوتن

خالد حسین

ياها تيه گوتن كوسى رهنگيت مروفا ييت ههين لناؤ
ژيانى ، وئو سى رهنگك نه قئنه .

رهنگى ئيكى . ئهو مروفن ييت كو دهست
دهاڤين كارا ژبهري بيژن . ئهم دى ئهڤى كارى كين
، ئهؤ رهنگى مروفا ئهون ييت كو كوه نادن
كهسى وههر بياخو دكن ، وكارى دهست باڤيى
ليقه نابن ، ژبهر هندى هاتو باته كارى فى رهنگى مروفا
چونكه مهزنا يا گوتى ((ههر سه ره كى ئه قلهك يى تيده))
ڤيجا ئه گهر مروڤى پسيار كر ژبهري دهست باڤيت
كارى دى زانت كاكيم وكورتى وخوش ونه خوش چينه
، ييت وههديه بينه ريكاوى .

رهنگى دوى . ئهو مروفن ييت كو دييژن
پاش دهست دهاڤين كارى ، ئهؤ رهنگى هه ئه وه
يى كو پينگافيت فرهه دهاڤين لناف ژيانى وسهر
دكهڤن ، چونكه كاتى ئهو دهست دهاڤين كارى دهست دهاڤينى نه بهيژا
خو بنتى ، بهلى بهيژا ئهوان كهسيى وان
پسيار لى كرين ، ولسهر وان وهلاميت ئهو لكهل وانا
لسهر راوستاين ، دى دهست هافين كارى .

رهنگی سیی: - بوش ترین رهنگه لقی دهمی هه نهخاسمه لدورو
 رهخیت مه ، وئهم لناف دژین . . ئەڤ رهنگه ئەوه یی کو
 دیژنی پریژ ((نهروینه نك پر بیژی . دی سهری ته
 ژبهه ئیشی)) .

ئهگه ره سهری مروقی ئیشا ئیدی چوکار ژی نائین ژبهه
 هندی ئەم دبیین ئەف رهنگی مروفا ئیشه که ژئیشیت وهلاتا
 دگرن ، نهك تنی ئەو مروفا بنیشن ، بهلی ههه کهسی بیته
 نك وان ئیش دی گرت . هندي گوتنه نه مروقی نهمله تی چ
 بینگاگاییش نائیخت ئەگهه کاروکرن دگهل نهبت ، ئەم دبیین
 کو قوتابی گهلهك تشتا دناڤ کتیادا دخونیت وهکی کارخاناو
 ئوتومیلاو بالهفرا بهلی پا ئەز دیژم کو ئەڤ قوتابیته هنی
 نهشین فان کارو کارخانا بکار بینن چونکو کرن دگهل |
 نینه وههه وهکی فهیله سوچی ئەمریکی یی بناڤو دهنگ (جون دیوی)
 دبیزت باشتزین رهنگیت فیربینی ئەو فیربینا دگهل کارو کرنی چیدبت .
 مخابن نوکه ههه گوتن بسهه کهفتیه وبی کرن . . بهلی پا دگهل هندی
 ژی ئەم دزاین کو کرن ژی هه فرستی گوتنی یه ئو گهلهك جارا کار
 وههه یه بی گوتن پیک نههیت ژبهه هندي فههه لسهه وان کهسا بیته کو
 بکاریت مللهه تا رادبن ئەوه ، کو گوتن وکاری ههردوو کا بکاربینن ئەگهه
 پیش کهفتنا مللهه تی قیانا وان بت .

(خالد حسین)

راسته

مهولير ۱۹۵۹/۱/۲۵

مهشخهل

راسته من كچيكم
خاوهني بيرو باوهريكم
گهر بمكوژن لهت لهتم كهه
قهت ناگوريم وهه ريه كم
گهر بمخه نه ژوري زيندان
ههه چهنده نازاريشم دهه
ههه رگيز ناوهشم نابهزم
چونكه دلسوزم بو وهته
من هاوار نه كهه له مه ميدان
نازادي بو گشت ميلله تان
له بن ديت ههه به تيگوشان
رهك وريشه ي خوين مژان
خوشك ، برايان . . له گهل من
وهستين به رامبه ري دوژمن
وهك قه لاتي بولاو ناسن
زوردار ده ريبين له بن
چونكه ديمان تيگوشان
چهنه كوشكي فاشي رمان
گهل وسوپاي قاره مان

تهختي . . . شيان ههژان
 جا له گهل من دهست به دهست
 ههول دهين بو يهك مه بهست
 بو ژيانئيكى سهه بهست
 به باوهريك پر له ههست

گوهي فروتي سههري قهروتي

مريشكه كئى ههه خو بادداو سينگى خو دهردئىخست و
 دفنا خو بلنددكرو خو مهزندكرو لسهه سههري ديكله كئى
 هوڤه وويڤه ڤر ليددان و ههه دا بتيڤلڤه بيتى : - خودانى
 مه پتر ههه ژمن دكهت ، چكو نهه هيكه بو دكهه ! تو
 بوچى دكهى ؟

ههه گاڤ نهه چيره بو ديكله دگوت . روژه كئى
 ديكله ددلى خودا گوت : (ما نهه ژوى كيمترم ؟ ! پا
 دڤيت نهه ژى ئيدى هيكه بكهه). رابو خو دگونجه كئى
 كوتاو ههه خو گفاشت !.. روژه كئى . ههه حفته كئى ههه .

. تاكو سئى سههه شيبست و
 سپيده زوياء وئى روژى
 هيكه كه ته مههت گوزه كئى
 دگاڤيدا چو سههه بانئى
 بلند بانگه كه دا مريشكا

پيت خول دوف
 بهر كا خو دريژكه

بو ههه يڤه كه بو دو
 پينج روژ پئى چوين
 بههري روژ ههه لائى
 ژئى دهه كهت ! ههه
 كولكى و بدهنگه كئى

خو ژخه و ږاگر . . هدر يه کسه ر دپهړی و ږا گرت و بر
هيکا خو نيشا داو بقه په بيسفه گوتی .

— نهغه من کر نه و هيکا ته هند ناز پي دکرن !

هو چاقيت مريشکی فی که تن . شين بو ژپيکه نينا دا . ئينا
گوته دیکلی :

— تو بخودی ته شهرم نه کر ته خو ئينا ريزا مريشکا
! رویت ته نه هاتنه خوار ، تو نهغه که له خي هنده په حن و
بلند ته نهغه هيکا هندو وکه کر ؟ ! هيلله لی . . هيلله لی . . نه زدی
نوکه فی جيهانی هه میی تی گه هينم ! !

دیکلی ههش بسه ر هدر هند گه هشت ، هيکا خو شکاندو ئاڅا
وی هه می فده خوارو که لپکی وی ژی هور هور کر، هنده
پوش لویری بو بسه ر وه ر کرو به رزه کر چو گوته مريشکی
— وهره ، به ختی خودی ، خو مه چی زیانیت و هسا
نه کرينه ، تو هوسا ده هولی دکوتی . من خوارو چو زپړی !
مريشکی گوت :

— ویران تر ، چاوا تشتهک ژ مروفی دهر که قیت دی مروف

خوتهغه؟ ژی کورت
ته هيکهک بتنی کر
دياره تو گه له کی
فيجاری نه ز
هه کو مريشکی

چاڅا لکسکرن
دهر ازینکا دهر ييه

نهغه تو بوی تا نوکه
نه و ژی ته بخو خارهغه
زک تپری ، دقیت
بيژمه خودانی مه .
هو گوتی ، هه چکو

ئافەكا سار سەرى دىكلكى دا كرى زو زو
 ئىنجى لىودان دا دلى خو راکەت بەلكى ئەو ھىك
 ژى دەيتە دەرقە . بوچى وى دەراقى - بو بەد بەختىيا
 وى - چافى خودانى ئىناكەت كى ئافا بەدەفیدا
 دەيتە خواری و مریشكا لویقەتر دلى خوژی رەش دكەت
 وى ھزر كر كو یى نەساخەو ئیشكا ھاتى ، گوتى
 ((ئەز دا قەكوژم ، ھىشتا ئىشا وى نەقەگرتى و مرار
 نوبوى)). ئىنا زو بەزى كىرى و دىپپىركى دىكلپرا گرت و
 كىر دا بەر ھەفكى سەرى وى برى و ھاقیتە وپرى ،
 دىكلكى مە دخوناخو گەقزى .

فیصل مصطفى

چىايت كورستانى

محمد سلیم نامىدى

براىتى دانانا فى نافی بو گوشارا نازدار گەلەك سەرنجا
 من راکىشا چونكى گوتنا (چىا) گەلەك گوتنەكا ھىژا
 وبەرکەتیه لىك مە كوردا . چىا گەلەك بىرا دىئىتە
 بىرامە ژوان بىرا چىايت كوردستانى يت پىروز ورەوشا
 كوردستانى ھەر وەسا دىمەنى كوردستانا رەنگىن تىتە
 پىش چاقىت مە . مار مارا پەزو گارانا لدمى بوھارى
 دەمى دەنگى وان دەنگ قەددت لىنا دەولو نھالىت چىا .

قەب قەبا كەوێت كوردستانی لسهروكیلت چیا دەمی
دخوین ، دیمەنی بوھارا رەنگین وگال گالا شقانو
گافانا لئاڤ گەلیت چیا .

دەنگی بیڕیا دەمی دچنە بیڕی و دەست دەھافینە سترانا
ودکەفنه ری وپارزینیت وانا لسهر ملیت وانه وگیفگیت
پیتھەشور بین . .

چیايت كوردستانی گەلەك بچۆو سوودن بو مللەتی
كورد وھەمی مللەتی عیراقی ژچەند لایەكافە وەکی
لای ئابوری ولای سیاسی ولای دینی وچەند لایەکی
دی قەیت بەرکەتی

(۱) لای ئابوری

ئەم دزانین کو چیايت كوردستانی پر دارو بەرن
وٹان دارو بەرا وپیتھیت ناڤ مالی ژکورسیا
وتەختا وگەلەك کاریت دی وەکی هەلاشی خانیا وپرا تشتەكە پیتھیه بو
میللەتی هەروەسا بەریت چیا بو خانی وئاڤا کرنی بو دستار وئاڤا ئو بو
چیکرنا کاشی وجوانترین رەنگک ژ (موزائیکی) .

مازی وگیزو بەرری وکەزانو وکەنگرو وگەلەك دەرامەتی دی سامانەکی
مازنە بو کوردا وبارزیت عیراقی ئو مللەتەك بوش لسهر کرینو فروتتا
قان تشتا دژیت .

پەنجاری بوھاری لکوردستانی گەلەکی ببھاو نرخە وەکی ریتازو کەنگرو

ترشوك و سپینگ و سوریاژ و كفارك و گهلهك رهنگیت دي بیت گیای ههروهسا
حهیوانیت کیشی سامانهکی بهرکهفتی یه بومه کوردا ژبنو و نییری یت کیشی
وکیفریشك و خهزالا ههروهسا ژ کهو وپورو سیک و گهلهك رهنگیت دي
ژ بالهفرا .

هاڤین گههیت کوردستانی بنا ودهنگن و فان چیا گهلهك کارهکی
مازن یی هه ی بو هه بینافان هاڤین گهها . . لدهمی هاڤینی مروڤ ژهه می
لایت وهلاتی دهین بو فان هاڤین گهها . ئەف بهفره لدهمی
زفستانی دکهڤته سهری چیا ودبته ئەگهرا بوش بینائافتی و تهزی
بیناوی بوهاڤینی ، ههروهسا گازو په نرینا چیا یت کوردستانی یا
بناڤ و دهنگه ، بهلی ئەگهرا حوکمهتا نیشتمانی بکار بینیت داکو
ببته سامانهکی مازن بومللهتی عیراڤی هه می ، ئەفه وهیش
گهلهك تشتیت دي ویت ههین ژلای ئابوری فه .

٢ - ژلای سیاسی فه

ئهم هه می دزانین ومه بجافتی سهری خو دیت کوئهڤ چیا به
بنه په رچانهکی ئاسنی بو وهلاتی کوردستانی ومللهتی کوردپاراست
ژهه می هیرشیت دوژمنافه - لاویت کوردا - پیش مه رگهها چه په ریت
خو دانانه سه ریت چیا ئوهه ر ژ کهڤندا ئەڤ چیا یت هه نی گهلهك
کاریت بهرکه تی گهه اندن مللهتی کورد . . ئو ئەڤ مللهتی (کورد)
په ره وهری فان چیا یانه .

۳- ژلایسی دینی - نایینی - قه

شکه فتیت کوردستانی ییت بنافو دهنگ ئەو شکەفتیت نافی وان
دمیژی دا هاتی بین جەهەکی قەدەر بو مروفت دین دار داکو بشین
دنافا خودی بهریسن وبگەهنه پلێت بلند ژدینی .. بکورتی ئەو شکەفت
جەهەکی هیژایه بو (تەصریفی) ئوبەری هاتنا ئیسلامەتی یی گەلەك شکەفت
مزگەفتیت کوردا بین ددەمی دینی زەرادهشتیا .

ئەلیاسی ژار

رشید فندی

دیژن جارەکی مروفەك هەبو نافی وی ئەلیاس بو لوان گوندیت
دورویشتا (ئامیدی) ، ئەوی ئەلیاسی دیکلەکی گەلەك لاو هەبو . .
روژەکی ژناوی گوتی ، ئەری ئەلیاس تو بوچی سوباهی دیکلی مە نابەیه
سیکا ئامیدی فی وهختی دیکل گەلەك بهانه . . ئو بومە هندەك تشتا
ژی دی دگەل خو ئینی . . روژا پاشتر ئەلیاسی مە بەری سپیدی رابو بری
کەت بەرڤ ئامیدی دگەل هەتاڤ هەلانی دەرگەهی باژیری قەبو
و ئەلیاس چو سیکا ئامیدی و دیکل یی لێن کەفشی دی بچەندی و دی بچەندی
نە دجاهی ئیکی ژێ کری ب (شەش زیرا) . . زەلامی دەست هاقیتە
پاخاخو گوتی ها ئەلیاس خیر ژپاریت خو بیینی . بوچی گوھی
ئیلچیه کی لی نابت وگوت ، ئەو کیە نافی وی ئەلیاسە ، ئینا ئەلیاسی
گوتی ئەزم برا تە چ ژ من دفت ، ، ئیلچی گوت بئەمری حاکمی ئامیدی
هەر کەسی نافی وی ئەلیاس بیت دوو زیرا جزایه فیجا بینە دوو زیرا . .

چيروکه کا کورت بو بجیکا

چاوا سه بونه دوست

مصطفى الحاج

ديبٽن پشايه کي دو صديت رافي هه بون همي گاڏا بوه ريسه کي دگر يدان
ديري ٽيک چنکو چ گاڏا نيزيکي ٽيک بانا دا خول ٽيک و دو دهن فيجا في
پشاي پسيار ريهرت خو کر کو چل صديت خو بکته دا شهره نه کن
وبنه دوست ، ريهره کي گوتي ((ميرم ، تو هره رافي) - ونه گهر ته
گورگه ديت تو صديه کي بهردي بلا شهرت گورگي بکته هه تا بي چاره
ديت ، پاشي صيهي دي ٽي بهرده ، دي بيبي نه سديه ٽي دي خو
لگورگي دت فيجا هه ردو صه - پيک فه دي گورگي کوٽن پشاي روزا
پاشترت لديف گوتنا ريهرت خو چو رافي هه دوو صديت خو لگهل خو
برن ، پاشي دهه کي کيم چاڏ بگورگه کي کهفت هه ردوي گاڏي دا پشاي
صديه بکرده ، صه چو گورگي وهندي هاته خو نه شي بي ونيزيک بو
بره فیت ئينا پشاي صه دي ٽي بهرده ديف وديت چاوا هه ردو صا
پيکفه جاره ک دي سه ر دگورگي کرن وگورگي خو کوشتن وديت چاو
صه ي پيشي ب نه نيا صيهي پاشي فه ماچيکر و پيکفه هه لپه رين
وهاتنه فه بونه دوست دگهل ٽيک و دو .

ناڤیٲ هه‌یٲیٲ کوردی بزانه (سورانی - به‌هدینانی)

نڤیسینا : مصطڤی موسی الاتروشی

انگلیزی	کوردی		عه‌ره‌بی	س.ب.س.
	به‌هدینانی	سورانی		
March	ئاڤدار، ئاخلیڤه	خا‌که لیوه	مارت (آذر)	١
April	گولان	بانهمه‌ر	نیسان	٢
May	جوتان	جوزه‌ردان	مایس	٣
June	خه‌ڤه	پووش په‌ر	حزیران	٤
July	تیرمه‌ه	خه‌رمانان	تموز	٥
August	گه‌لاڤیژ	گه‌لاویژ	آب	٦
September	که‌وچه‌رین	ره‌زه‌ر مشتاخان	ایلول	٧
October	چریا ئیکی	خه‌زه‌لوهر	تشرین الاول	٨
November	چریا دووی	سه‌رماووز	تشرین الثاني	٩
December	به‌فرارا ئیکی	به‌فران بار	کانون الاول	١٠
January	به‌فرارا دووی	ری‌به‌ندان	کانون الثاني	١١
February	ره‌شه‌مه‌ه	ره‌شه‌می	شباط	١٢

راست کرنا ناڻيٽ کوردي

لدهڻه را بههدينه

پرا زاخو يان پرا (مازن) ناڻيٽ ويٽ پرا دهلالِيه چونكي ٺهوپر نه دهاته
ٺاڻاڪرن ههتا بخوينا باقرا كچا خونديڪاريٽ زاخو يا ناڻيٽ ويٽ دهلال نه مانه
شيلان هينگيٽ كوچا ناڻيٽ يا پريٽ راوستا ونه كهت ، ژبه رهنديٽ ناڻيٽ ويٽ بو
پرا دهلالِيه . . ساله ١٩٣٣ پاشي بزاڻا (ٺاسوريا) كو بهته ليونه كا له شڪريٽ
عيراقِيٽ هنارتيه زاخو سهر وكيٽ بهته ليونيٽ ههر ژخو ناڻيٽ ويٽ كره (الجرس
العباسي) ٺوڪار به دهه ستيت ميربيٽ بخو ڪر نه قچك ددڻيٽ خودا وهه تانوڪه
فه ره لسهر مه ٺهه ناڻيٽ فيٽ پريٽ راستكهين ڦه